

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállás:

belső-szénuteza 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábo garmond sorát 1-szor 7 kr, 2-szor 6 kr, 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetéseik felvételnek Bécsben Oppelk Alajomnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglernél (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler M. hirdetés felvétel irodájában (Königsgasse Nr. 60.)
Nyilvántartási eszkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton déln.
Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Eredeti távsürgöny. *)

Feladott Posten aug. 8-kán d. n. 7 ó. 15 p.

Érkezett Kolozsvárra aug. 9-kén d. e. 9 ó. 40 p.

A képviselőházban a vérendszerről vonatkozó törvényjavaslat 192 névszerinti szavazattal 83 ellen véglegesen elfogadtatott. Hiányzott 119, nem szavazott 6 képviselő. A honvédségről és népfelkelésről szóló szakaszok felállási szavazással szintén véglegesen elfogadtattak. Az ülések szeptember tizenhatodikáig elnapoltattak.

*) Helybeli t. előfizetőinknek még f. hó 9-dikén megküldöttük.

Kolozsvár, aug. 10. 1868.

Sokan attól tartottak, hogy a Bécsbe gyűlt német lövészek tüntetése surlódásra adnak alkalmat Ausztria és Poroszország között. E föltevés szűlttöként szerepel a „N. Fr. Presse” ama híre, hogy Usedom gróf, flórenczi porosz követ utasítást kapott, mutassa ki az olasz kormánytól az olaszporosz szövetség hasznosságát, hangsúlyozván azt, hogy a porosz olasz együttműködés 1866-ban nem hozta meg teljesen győzelmét, s ideje lenne e mulasztást helyrehozni, mire Poroszország kész, s reméli, hogy Olaszország is belátandja az ebbeli előnyöket.

Azonban a tudósítások arra mutatnak, hogy a vér és vas emberei nem számítják be komolyan ama nagy szavakat, melyeket a szónoklatok és toásztok özöne, a példátlan sűrű és puskaforogtatás közben hordott halomra. Különben is Beust báró felköszöntése világosan kimondá, hogy „Ausztria nem avatkozik a német ügyekbe és nem ismeri a boszú politikáját,” hanem a kibékülést és békét óhajítja; így aztán teljesülhet a berlini kormány felhív. közlönyének (a „Prov. Corr.”) azon kívánsága, hogy Ausztria és Poroszország közt őszinte béke és barátságos viszony létezzék, bár a „Wiener Abpt.” épp most látta szükségesnek hangsúlyozni azt, hogy ily célú lépések egyik oldalról sem tettek.

A bolgár felkeléssel csak imént vallott kudarcot a Bratiano kormány, s mégis az ugynevezett „bolgár ideigl. kormány” Giurgevoban kelt kiáltványa hívja fegyverre „Szabadság, vagy halál” jelszóval a bolgár testvéreket. Talán ez úton szándékos a vöröspárt Oroszország kegyét kinyerni? Az erre törekvés már annyira ment, hogy a „Kr. Ztg.” párisi levele attól tart, hogy Bratiano és pártja, orosz támogatás mellett leszorítja Károly fejedelmet székéről. De állítólag a bolgárok másfelől várják üdvöket, mióta Napoleon hg. Bukarestben járt, mely alkalommal érintkezett volna a bolgár tett párt fejeivel is. E fordulaton mi csodálni valót sem találunk, hisz épp most jelent meg a wilnai orosz helytartó parancsa, mely szerint nyilvános helyeken a lengyel beszéd is eltiltattott, csak a legszorosabb családi körben szabad azt használni. Ez jó memento a bolgároknak.

A francia belga-holland szövetekezéssel szóló hírek tartják magukat. Anglia féltékeny szemmel kíséri a még titokban működő propagandát. Párisban közbeszéd tárgya, hogy aug. 15-ke után Niel tábornagy Belgiumot és Hollandot fogja betartani. Sőt arról is van szó, hogy a párisi kormány a Svájcot is csatlakozásra szólítja, figyelmeztetve arra, hogy Bismark a háború előtt svájci területet is kész lett volna Franciaországnak felajánlani.

A spanyol kormány váltig állítja, hogy az országban csend és nyugalom uralkodik, és ime mégis arról értesülünk, hogy a Sierra Morena hegyei közt guerrilla csapatok mutatkoznak; tény, hogy a forrongás mind általánosabbá válik, úgy, hogy Gonzales Bravo kormányának erőködése csak szalmaszálba kapaszkodás — a sülyedéstől misem mentheti meg a spanyolhoni reactiót, s aligha Izabella is nem merül el vele együtt.

Az angol flotta az adriai tengeren czirkál; talán figyelmeztetni akarja Oroszországot arra, hogy Albion szeméi Európában is nyitva vannak.

Egy interpellatio,

melyet mi is óhajtunk támogatni.

(S.) A képviselőház aug. 3-iki ülésében az igazságügyminiszter a kormány ígretének egy részét véli beváltani, midőn az ország azon közóhajtására, hogy a feudális viszonyok még fennlevő maradványaiból mielőbb

kibontakozhassunk, a vadászati és halászati jogról szóló törvényjavaslatot, nem mint eddig a feudális jog alapjára, hanem a szabad birtok eszméjére fektetve, a ház asztalára leteszi.

Egyszersmind két interpellatióra ad kedvező választ, melyek egyike teljesen, másika azonban nem egészen megnyugtató.

Somssich Pál interpellatiójára ugyanis igéri az igazságügyminiszter, hogy az említett hűbéri viszonyok maradványai közé tartozó szőlődzma megszüntetése és megváltása tárgyában már elkészült törvényjavaslatot jövő szeptember hó folytán előterjesztendi.

Gr. Teleky Domokos azon interpellatiójára pedig: „Szándékozik-e minél előbb az (Erdélyben felállítandó) urbéri törvényszékek ülnökeit is kinevezni és a törvényszékeket — a mennyiben szükséges — utasításokkal ellátni?” — biztosítja Marosszéki t. képviselőjét, hogy az erdélyi urbéri ügyekre nézve a törvényhozási teendőknél azon terve, mely a jogügyi szakmába vág — már rég készen van; azonban ezen rendeletek életbeletetése bizonyos pénzügyi akadályokba ütközött eddig. Ez akadályok elmozdításával — úgy hiszi — már október 1-én az urbéri törvényszékek Erdélyben életbe fognak lépni. Ezt azonban csak mint reményt fejezi ki, minthogy itt leginkább pénzügyi tekintetek lesznek mérvadók.

Más szavakkal: az igazságügyminiszter e tárgybani saját teendőivel készen van, de nincs meg a pénz, mely a kivitelre szükséges.

A mennyiben az interpelláló maga e miniszteri válaszból megnyugodott, azzal mi is kijelenthetnők megnyugvásunkat, s abbéli reményünket, hogy az érintett pénzügyi akadályok október 1-ig el fognak hátrálni.

A mennyiben azonban, a miniszter maga is csak reméli ama pénzügyi akadályok megszüntetését, sőt sejteti, hogy az ellenkező is megtörténhetné, az t. i., hogy ezen akadályok octoberig nem fognak elenyészni; — nem tehetjük: hogy ki ne emeljük sürgős szükségességet annak, mikép a jelzett és bármennyi akadályok elhárítása kettőzött erélylyel eszközöltessek.

Magyarország királyhágtónál részeiben szerencsésen odáig haladtak már, hogy a kisebb urbéri szolgálmanyok rendezéséhez foghatnak, minők a bórdzma stb.

Az erdélyi részekben azonban még a nagya is hátra van az e téren elintézendőknél.

Általán tudva van azon sajnos hátramaradottság, melyben az itteni közigazgatási viszonyok sinylődnek.

Tudva van: hogy még mind nincs hitelintézetünk, melynek létesítését a hitel alapját képező telekkönyvek hiánya, s ezek gyors behozatalát ismét az általános birtok, s nagyrészen az urbéri viszonyok rendezetlensége akadályozza.

Nemkülönben ismeretes Erdély achilles-sarka a nemzetiségi izgékonyaság, melynek egyik nevezetes élesztője az urbéri viszonyok mindekkorig be nem fejezett rendezésében rejlik.

A hazának tehát nemcsak anyagi gyarapodását, hanem belnyugalomát, sőt külbiztonságát is szemelőtt tartjuk, mindön a fennebb említett interpellatiót magunkévá tesszük.

Az erdélyi törvényhatóságok utóbbi alkotmányos szervezése óta, többszörösen bebizonyult, hogy azon egyetlen bíró, a ki a megyei törvényszékeknél az urbéri ügyek előadásával foglalkozik, elégtelen, és hogy ennek segélyével nem remélhetjük mielőbb kivergődhetni abból a tévkörből, melybe nemzetgazdasági viszonyaink belejutottak.

Minután e szerint az önálló urbéri törvényszékek mellett történt megállapodás, és ezek elnökei már ki is vannak nevezve, sürgetően kérjük a pénzügyminiszter urat, hártsa el azokat a pénzügyi akadályokat, s tegye lehetővé, hogy az igazságügyminiszter ebbéli szervezetét, melyet havak óta készen, tart október 1-én foganatosíthassa.

Ismételjük, hogy nemcsak nemzetgazdasági, hanem fontos politikai tekintetek is ösztönöznék Marosszéki képviselője fennebbi interpellatiójának támogatására.

Pest, augusztus 8. 1868.

(y. z. n.) Gyökerez orvoslást, még pedig minél előbb, táviraink körül.

Ez az, mintán sóvárogva epednek a pesti levelezők s a velük összeköttetésben álló vidéki és külföldi lapok szerkesztősegei.

Ha e tekintetben minél előbb nem történik gondoskodás, csak az fog telegrafirozni, a ki azt akarja, hogy sürgönye később érkezze a kitűzött helyre, semmint ha posta útján küldte volna azt.

Az az örökös kérés, — az az örökös Störung!

Ez német műnyelv, magyarul annyit tesz: „a közlekedés fennakadása.”

A héten minduntalan meg volt akadva a távirati közlekedés Erdélylyel, — azt mondták: Temesváron túl valami baj történt az oszlopokkal.

Ezért nem vették fel szerdán sem táviratomat.

Segíteni kell a bajon!

Ne vegyék önk rosz néven e kifakadást; a levelezőt kétségbejti, midőn nagy fáradsággal összeállított, és a szerkesztőség tetemes költségére feladott távirat 10—15 órával késik, és ez által értéktelenné válván, annyi munka, annyi pénz kárba veszt!

Azt mondják: sok az ujonez a távirók között, lassan megy a dolog, mert még nem értik, bele kell tanulniok. Ezen experimentatiót szépen megköszöni a közönség; addig senkit sem kell alkalmazni, még tökéletes jártassággal nem bír, és segítve lesz a bajon.

Ezt csak zárjel között mondtuk el, de ünigazoláskra sem hallgathattunk.

A képviselőház mai ülésének eredményét távirat, ha ugyan odaérkezék kellő időben jelentésem.

A vérendszerről, honvédségről és népfelkelésről szóló törvényjavaslatok véglegesen megszatvatván, áttették a főrendi táblához, a mely jövő héten venndi tanácskozás alá, s kétségkívül minden változtatás nélkül magává fogja tenni, a midőn átküldetnek a képviselőházhoz, mire ez szeptember 16 dikáig elnapolja üléseit.

Ez elnapolás már ma kimondatott az elnök által, ugyancsak tudomásul is vették a képviselők, mert seregeseen hagyják el Budapestet, úgy, hogy mire a főrendek nunciama, a főlebb érintett három törv. javaslatot illetőleg visszaérkeznek, soraik meg lehetősön megírulnak.

Igaz, sok volt a munka, tikkasztó a bőség, hanem azért a képviselői állással szent kötelességek járnak, melyeket elmulasztani nem szabad.

A tegnapi zárt ülésben Zsedényi indítványára abban történt megállapodás, hogy a képviselők, tekintve a szűnét rövidségét, mely miatt a távol lakók közül sokan haza sem mehetnek, az elnapolás alatt is megkapják napidijaikat.

Továbbá az ülések megnyitása forogván szóban, némelyek szept. 20 ikát vélték határidőül kitűzteni, de Deák Ferencz ugyanazon hó 16 dikát ajánlotta, mert az indemnyi szeptember végén lejár, eddig tehát az államköltségvetés tárgyalásának végéhez kell menni.

Indítványa elfogadtatott.

A miniszterek többnyire fürdőre utaznak némi tüdülést szerzendők maguknak; távollétuk alatt az államtitkárok végzendik a folyó ügyeket.

Lónyay már elutazott családijához Meranba, Horváth Boldizsár Ostendebe, báró Eötvös a Svájcba készülnek.

A szamosújvári és nagyenyedi fogházak igazgatóinak kineveztetését a jövő héten várjuk.

Lapszemle.

A „Kron. Ztg” (112. sz.) folytatja a királyföldi reformokra vonatkozó cikkeit, s ezutal az összmunicipiumról szól. A tizenegy, ugynevezett, szász törvényhatóság képezen egy megoszthatlan egészet. Cikkirő a szász terület egységét s a szász nép jólétét nem keresi a hivatalnokokban s a hivatalos szervezetben, hanem az összmunicipium körében érvényesítendő közös igazgatásban. E végre — ugymond — mintául kell venni a magyar megyei rendszer fényoldalait. A magyar megyékben az első alispán vezeti a közigazgatást, az önkormányzattal bíró megyét pedig a közgyűlés képviseli, ez gyakorolja a felirási jogot, míg a megyével szemben a főispán képviseli a kormányt. A megyék ezen állapontján az országgyűlés sem fog változtatni az új rendezés alkalmával; ez alapon óhajta tehát cikkirő is az egységes szász

öszmunicipiumot szerveztetni. Hisz — ugymond — a szász föld sem területre, sem népességre nem nagyobb, mint sok magyar megye; azután a szász kerületekben a viszonyok azonossága az önkormányzati összesítést tanácsolják, a 11 kerület megkülönböztetése az ügyvitel oklatan megosztását eszközölné, mely feldaraboltság a helyhatósági fejlődést bénítaná meg, s a népesség sajátságos földmivelési, ipar- és községi szervezetének kárára lenne, hiányozván az összekötő kapocs, a fejlesztő erő is megszibbadna. Sőt ma a 6. 7. évtizeden át fennállott közösség sem elegendő, a mint azt t. i. a szabálpontok megállapították, szorosabb földmivelési, egyesítés kívánatos, azaz: a comitiatus legyen a szász föld közigazgatási központja, az egyetem az összmunicipiummá összefoglalt tizenegy törvényhatóság képviselői gyűlése; e nélkül — így szól cikkirő — igazuk lenne azon gyanakodóknak, kik úgy vélekednek, hogy az unio a szász törvényhatóságok egytív tartozására is halálos csapást mért. Amde cikkirő ennek bekövetkezéséről nem tart; ő meg van győződve, hogy megkapják az egységes közigazgatás- és képviselőlettel szervezett összmunicipiumot; egyebet Magyarország szabadelvű újjáalakításától nem is várhatnak. Így azután „a comitiatus” a fentemlített polgármester alatt és az egyetem — közvetlenül a nép által választva s az eddiggi számosság tagokból állva — képviselendi a „szász föld,” mint valódi ösztörvényhatóságnak egyesített érdekeit.

A brassói lap e cikksorozat folytatását igéri. Szeretnők, ha részleteseen előadná:

hogyan véli a tizenegy törvényhatóság közigazgatását úgy egyesíthetni, hogy, különösen a távol brassóiak és beszerceiek stb. kárát ne vallják az önkormányzati központosításnak? minő jogkörűt szánt a 11 törvényhatóság tisztségeinek, képviselőtestületeinek?

hogyan véli a város és vidék egy fő alá tartozását továbbra is fenntarthatni, a nélkül, hogy a kor kívánalmait ne ignorálja?

állandóan fenn kívánja-e tartani ama középkori szervezetet, hogy a város dominálja a vidéket, sőt azt oly módon akarja korszerűsíteni, hogy magukat a városokból formált törvényhatóságokat is az egyetem tutela alá rendeli, az önkormányzat érdekében?!

végül, az ajánlott szerkezet mellett, hogyan biztosíthatnának a „királyföldön” lakó többi nemzetiségek méltányos igényei az egyenjóság értelmében?

Ezekre vonatkozó részleteket kívánnánk felvilágosításul hallani, s épp ezért óhajtottuk volna azt, hogy ne a régi magistrátusok és comunitások fungáljanak, így legalább megfűdtek volna hamarabb, mit mondanak az egyes törvényhatóságok a nekik szánt alárendelt szerephez

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése aug. 5-kén.

Somssich Pál, mint a pénzügyi bizottság elnöke, bemutatja az államköltségvetés feletti jelentést. A több részre osztott jelentésből csak az általános részt kívánja felolvasatni, mintán a többi csak az egyes félélek vizsgálata mellett érthető. Végül becsánatot kér, hogy a bizottság munkálata oly sokáig haladt, de ennek oka nemcsak a munka nagysága, hanem az is, hogy közben más fontos tárgyakkal is kellett foglalkozniok.

Kautz Gyula előadó felolvassa a jelentés ált. részét. Kiemeljük, hogy a jelentés szerint létszen a rendes szükséglet . . . 99,627,600 frt. rendes fedezet . . . 98,680,000 frt.

tehát hiány: 587,000 frt.

rendkívüli szükséglet . . . 30,922,000 frt.

rendkívüli fedezet . . . 47,536,000 frt.

tehát többlet: 16,614,000 frt.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter megemlítvén, hogy azon négy hónap óta, hogy a budgetet előterjeszté, a pénzügyi bizottság és a ház szorgalmasan működött és szép eredménnyel, mert minden adónemre törvény van hozva: óhajja a költségvetés mielőbbi tárgyalatását; de mivel a ház most az oly fontos vérendszerről foglalkozik, utána pedig rövid szünetre készül, kéri, hogy a ház e jelentést kinyomatván, annak tárgyalását, mint igen sürgős tárgyt, már most tűzze ki első sorba a szeptemberi új ülésszakra. — Elfogadtatik.

Napirenden van a vérendszerről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása.

Tisza Kálmán mindenkéltig igazolja a részletes vitánál követendő eljárását és czáfolja azt,

mintha a javaslat általános elfogadása már minden lényegesebb részletes módosítást kizárna, s tagadja, hogy egyes pontok változtatása a kormány leköszönését vonhatná maga után; ez csak oly fontos tárgyaknál lehet, midőn a kormányra nézve életkérdés forog fenn. — Ezután beadja első módosítványát a törvényjavaslatnak mindjárt ezimére, melyet oda kíván módosítani: „törvény a magyar korona országainak véderőjéről“ a helyett: „törvény a véderőről.“

Halász Boldizsár nemcsak pártolja Tisza módosítványát, hanem hosszu beszéd után, melyben az ált. vitában modottak ellen polemizál, még tovább megy és indítványozza, neveztessek „törvényjavaslat a magyar haderőről.“

Gr. Andrássy Gyula miniszterelnök megczáfolja Tisza érveit, melyek szerint csak a magyar seregéről szólhatunk, nem egyszerűen a többi tartományokról. A kormány felfogása az, hogy sem Magyarország, sem a monarchia másik része nem képes magát maga megvédeni, ennél fogva közös véderőre van szükség, s mit mondana az ország, ha a kormány magyar részről is bizonyos áldozatot leköött volna, s nem gondoskodik arról, hogy a lajthántulak is leköteleztesse? Közösek kell tehát lenni a véderőnek, s a czimnek megmaradása is abszolút szükséges. A 67-dik törvény megszabja, hogy a két minisztérium egyetértőleg terjesztszen elő törvényt ez ügyben.

A kérdés feltételezett és az eredeti czim megtartott.

Az 1. 2. és 3. §§. észrevétel nélkül elfogadtak; a 4. §-nál

Tisza Kálmán módosítványt ad be a szolgálati évek változtatása végett; szerinte az, hogy 3 év rendes, 7 tartalék és 2 év honvédségi szolgálat állapittatik meg, nem gazdaságilag és politikailag is helytelen; azért indítványozza: legyen 3 év rendes, 3 év tartalék-szolgálat; továbbá 3 év az I. és 3 év a II. osztályu honvédségben.

Klapka György elfogadná Tisza indítványát, ha tisztán magyar sereg alakításáról volna szó; de itt, mivel másként nem lehet, közös hadsereget kell megalkotni s ennek számára ujonczokat adni. Czélunk e mellett az kell hogy legyen, hogy minél kevesebb erő menjen a közös seregbe s minél több maradjon a honvédségben. Ha a Tisza által ajánlott rövid szolgálat állapittatik meg, akkor az ált. hadkötelezettség kimondatván, hogy a meghatározott 800,000 főnyi létszám kiállításáért, összes ifjúságunk talán elég leendő, de nem marad semmi a honvédségbe közvetlen belépésre, az egész honvédség a kiszolgált rendes katonákból fog állani; jobb szereti ezért a mostani szerkezetet, mely által ifjúságunk egy része közvetlenül a honvédségre lép. (Helyeslés.)

A szerkezet megtartott. Az 5. 6. 7. 8. és 9. §§. elfogadtak.

Hosszu vita keletkezik a 10. §. felett, melynél báró Simonynak a tartalékok beszólítása iránt tett módosítványa után

Várady Gábor oly értelmű módosítványt ad be, hogy a hadügyminiszter ne jöjön a törvénybe, hanem a sereg vezényletét és vezérletét ő Felsége és a főparancsnokság vigye, az adminisztratív teendőket pedig a felelős minisztérium végezze.

Ivánka Imre pártolja az indítványt és kötelességének tartja felszólalni az ellen, hogy a közös hadügyminiszter törvényesítessék.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter megczáfolja a szöveget, s kimutatja, hogy ugyanazon logikánál fogva, melylyel a közös hadügyminiszter teendői megállapittak, be kell a törvénybe venni a közös hadügyminisztert is. — A kérdéshez szólnak hosszabban Bónis Samu és Nyáry Pál, ki különösen hosszu beszédben igyekszik kimutatni, hogy a közös hadügyminiszter sem törvényes, sem czélrészletű szempontból fenn nem állhat; czáfolta Bánó József és különösen

B. Eötvös József: a kérdés lényege az, ki folyása-e a 67-diki törvénynek a közös hadügyminisztérium, vagy nem. Már ha egy törvény bizonyos ügyeket közösnek megjelöl, aztán kimondja, hogy elintézésük végett minisztérium alkotandó, melynek minden egyes tagja felelős, megfoghatlan, hogy a hadügyminiszter benn ne foglaltassék, midőn a hadügy közösek megnevezetett. Miután pedig a hadügy közösek elismertett és alkotmányos elintézésre felelős miniszter által elhatározott: sem Magyarország, sem a monarchia többi tartományai nem intézhetik azt önállóan, hanem csak közösen, a két törvényhozás kiküldöttjeinek felelős miniszter által. Ha tehát a miniszter nem léteznék, ez valóságos alkotmányértéktelenség volna vehető. Ezután Ghyez Kálmán tartott egy a baloldali éljencitől kísért hosszu szónoklatot, mire szavazás következvén, eredménye a szerkezet elfogadtatása lett.

A kolozsvári magy. izr. hitközség a következő hálafeliratot intézte a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.

Nagyméltóságú Miniszter úr!
Kegyetlen Urunk!

Hitközségünk alakulásának egyik főoka azon mélyen érzett szükségben rejlett, hogy az anyahitközség retrográd szellemű, a községi és iskolai

ügyekben minden korszerű haladást meggátló és kizáró többségének uralma alól menekülvén nem csak az istentisztelet formáiban léptessünk oly változásokat életbe, melyek a midőn szent vallásunk lényegét legkevésbé sem ártálják, a műveltebb és felvilágosodottabb léleknek és szívnek megfelelnek, hanem hogy a községi ügyekben rendet honosítsunk meg, mely után az anyaközségben az évek hosszu során át, fájdalom, hasztalan epedtünk és törekedtünk.

Ez elveket valló hitközségünk kebelében a legbensőbb öröm és meglepetés érzületét költötte fel azon nagylelkű, messze látó államférfiúi bölcseségtől áthatott és a valódi alkotmányosság jellegét magán hordó kezdeményezés, melyet Nagyméltóságú az izr. hitközségi és közoktatási ügyek rendezése tárgyában eszközölni, ebből kifolyólag egy bizalmi férfiakból álló értekezletet összehívni és ennek feladatául kiltizni méltóztatott, hogy a czélba vett rendezés érdekében javallatait terjesztsze elő és hogy az összehívandó congressusra nézve egy választási törvényjavaslatot készítsen.

Szívünk mélyéből fakadó fiúi hálával és lelkesedéssel fogadtuk Kegyelemességűnek ezen a magyarhoni izraeliták történelmében korszakot képező nagy horderejű intézkedését, mert a midőn ezek által ragyogó érdemekben kitűnő múltját, melynek díszes koszorújában hitsorosaink politikai és socialis állapotának a kor követelményeire képesti átalakítására irányzott ernyedetlen és nagylelkű működése egyik legbátrabbabb babért képezi, — egy újabb fényes és epochalis tettel gazdagítja, egyuttal hazánk izraelita polgárainak egy áldást ígérő új aerát nyitván meg, kezükbe kívánja látni az eszközöket és módokat, melyekkel zilált, fejtelten és a legaggasztóbb állapotba süllyedt községi és közoktatási ügyeiket az üdvözítő és áldásdús önkormányzat alapján rendbe hozhatják és ennek folytán virágzó állapotba juttathatják.

Hogy ezen hön táplált várakozásunk teljesedésbe fog menni, nem kételkedünk, mert meg vagyunk győződve, hogy Nagyméltóságú oly kegyes lesz a congressust minélebb összehívni és Istenbe vetjük bizodalomunkat, hogy hitsorosaink szellemét felfogja viládosítani, miképp egész horderejében felfogván és méltányolván Kegyelemességűnek közügyeinkre vonatkozó nagyszerű és üdvös eszméjét és kezdeményezését ezeknek jóakarattal, buzgalommal beke- és figyerezettel fogadatot fognak szerezni, mert csak így honosulhatván meg rendezett és virágzó állapot hitközségeinkben Kegyelemességű megelégedéssel és benső örömmel fog gyönyörködni nagylelkű művének üdvös gyümölcsében, mi pedig ezen állapot szerzőjét és teremtetőt magasztalhatni és áldhatni fogjuk műve jótéteményeinek élvezetében.

Tartsa meg a seregek Ura Nagyméltóságodat a legjobb egészségekben és friss erőben, hogy szerett hazánk országos érdekeinek, minden szépnek és jónak üdvös és sikeres tevékenységét és működését az évek hosszu során át szentelhesse.

Kik egyebiránt vagyunk stb.

Ezen hálafeliratra a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a következő választ intézte dr. Fischer Lajoshoz, mint a kolozsvári magy. izraelita hitközség elnökéhez:

591. eln. sz. Legszivesebb köszönetemet nyilvánítván az összes hitközségnek a hozzám juttatott bizalmi felirattal és számolva a hazai izraelita hitközségnek buzgó és higgadt közreműködésére közügyek autonóm rendezésében, egyuttal azon reményemet fejezem ki, miként kölcsönös méltányosság és türelmesség mellett a szóban forgó közügyek rendezését az összes hazai izraeliták erkölcsi érdekeinek javára és a haza nagy előnyére a legjobb siker fogja koronázni.

Szives köszönet és üdvözléssel Budán 29/7. 1868. B. Eötvös József.

Egyletek és közintézetek.

Az erdélyi gazdasági-egyesület

igazgató választmányának f. évi augusztus 3-án tartott ülésében következő ügyek tárgyalattak:

1. A földmívelés, ipar és kereskedelmi magy. kir. minisztérium f. évi július 14-diki leirata mellett az 1868-dik év június 14-kén tartott országos gazdasági értekezlet jegyzőkönyvét s ezzel kapcsolatban „Mezőgazdasági viszonyaink vázlata“, czimű munkát küldvén meg, ezeknek tárgyalása folytán örömmel győződött meg ezen gazdasági egyesület, hogy a magos kormány jó akarata és a gazdasági egyesületek önmunkásságának összeható befolyása alatt bizton lehet várni azon — a gazdasági értekezleten nagyobbszámú tárgyalat — korszerű kérdések mielőbbi megoldását, melyeknek érvényesítésétől függ közgazdaságunk felvirágozása, és hazafi kötelességének tartva ez alkalommal is hálás köszönetét fejezni ki a főméltóságú miniszterumnak az értekezlet összehívásáért, a küldött jegyzőkönyvet egyesületünk földmívelési szakosztályának határozta átadni, hogy ennek bővebb tárgyalás folytán teendő előterjesztése alapján, annak idejében — ez ügyet illetőleg — egyesületünk a főméltóságú minisztériumhoz alapos felterjesztést tethessen.

2. A kir. főkörmányszéknek idei július 3-ról 9,782. sz. alatt kelt átirata mellett közölt, a folyó évbéli lőtenyészési államdíjak és ezüst-érmek kiosztásáról szóló hirdetményéből tudomásul vétetett, hogy azok Dézsen aug. 20-án, M. Várhelyi sept. 3-án, Nagy-Szebenben sept. 13-án, Brassóban sept. 16-án fognak véghez vitetni, s ennek hírlapok útján közlése határozott.

A kiosztandó díjak egy-egy pályázó helyen következők:

Csikós anyakanczának 1. díj 12 db. arany; 2. díj 8 db. arany; 4. díj 5 darab arany.

Három éves anyakanczának 1. díj 10 darab arany; 2. díj 7 db. arany; 4. díj 4 darab arany; az ezüst-érmek száma nincs meghatározva. A pályázó kanczák tulajdonosai kötelesek — a díjkiosztás napján d. e. 11 óráig — a pályahely megérke vagy széke főtisztjénél magukat jeleníteni.

3. A földmívelés, ipar és kereskedelmi m. királyi minisztérium Mayer Otto cs. k. örnagynak „a vembes kanczák ápolásáról s a csikók mikénti neveléséről“ czim alatt megjelent szakmívét meg-bírálas tekintetéből lektildvén, átadottot véleményezés végett az állattenyésztési szakosztálynak.

4. A m. királyi földmívelés, ipar és kereskedelmi minisztérium f. évi július 21-diki 9,540. szám alatti leiratában értesítvén az egyesületet, hogy a szöllőkór (oidium) ellen használtatni szokott kén a szükséges és sikerre vezet tisztá állapotban báró Anca Ferencz szicziillai kénbánya üzletéből szerezhető meg, a gazdaközönség hírlapilag értesített határozatot, hogy a megrendelések akár egyenesen fenn nevezett cégnél, akár a palermói consulatns közbejöttével eszközölhetők.

5. A királyi főkörmányszék a folyó év szeptember 25- és 27-kén Kolozsvárt tartandó löversenyről értesítvén megküldvén, annak közlése határozott.

6. Bemutatván a debreczeni gazdasági-egylet 1868. sept. 24—27-dik napjaira tervezett általános gazdasági kiállítás előrajza, annak közlése és a Kolozsvárt tartandó termény-kiállítás előrajzának a debreczeni gazdasági egyesülethez való megküldése határozott.

7. A Kolozsvárt alakuló gépgyártársaság aláírására felhívása olvastatván, kedves tudomásul vette a választmány ezen korszerű vállalat létesítési szándékát, s a midőn azon kérdés elintézését, hogy gazdasági egyesületünk mint részvényes be- lépjen-e ezen társaságba, a közgyűlés elhatározásának tartotta fenn, ajánlja ezen hazai vállalatot a gazdaközönség figyelmébe, mint a melynek alapítói kezességet nyújtanak a vállalat kedvező sikeréről, s mint olyat, mely a gazdasági gépeknek a Királyhágon inneni részében leendő elterjedését — azoknak könnyebb beszerzése, kezelésüknek megtanulhatása s a hiányos részek kijavításának eszközölése által — nagy mértékben fogja elősegíteni.

8. Alapító tag Tompa Károly alapítói kötelezvényét egy darab 100 frtos földterhermentesítési kötvénnyel cserélvén ki, ennek a pénztárba helyezése s az alapítói kötvény kiszolgáltatása pénztárnok kötelességévé tétetett.

9. A folyó év november 2-kán Kolozsvárt tartandó termény-kiállítást illetőleg határozott, hogy miután könnyen megtörténhetik, hogy kedvező időjárás mellett némely szőlőfajok érése korábban áll be, s így a kiállításra szánt szőlőfajok beküldése a gerezek összeroncsolódása nélkül octóber végén nem eszközölhető, ezen szőlőfajokra nézve tartassék szeptember 25-kén előleges kiállítás, a mikor a küldemények megbiráltatván, az általános kiállításig gondoztassák, s az épen maradtak akkor is állíttassanak ki.

Közlő: Timár Károly, titkár.

NAPI HIREK.

— Alakulásunk e korszakában alig érdekelte valami mostanság a Királyhágon inneni részt, mint az alakulóban levő a már elnökkel is ellátott urbéri törvényszékek ügye, nem is említve azt a hír szerint mintegy 700 folyamodót, kik naponta várták, hogy talán ott lesz nevük a hivatalos lap hasábjain a 32 választott között. — A kérdés felett borongó homályt némileg eloszlatta gr. Teleki Domokos az igazságügyminiszterhez közelebből intézett interpellatiojával, melyre válaszul nyerte, hogy e törvényszékek szervezése mindaddig pénzügyi tekintetből készt, hanem ha az eddig befolyt akadályok megengedik, úgy folyó évi octóber elseje azokat életbelepítve találja.

— A belügyminisztérium utasította a törvényhatóságokat, hogy minden a honvédlügyre vonatkozó jelentéseiket e hó végeig felterjeszszék.

— A szász nemzeti egyetemet a comes helyettes szeptember 15-ére összehívta.

— A balázsfalvi pronounciamento-féle processus — mint hiszik — jövő hó végén fog befejezteni.

— Az erdélyi vasúthálózatnak engedélyezést utján való kiépítése végett a magyar kir. vasúti igazgatóságnál e napokban értekezlet tartott, melyben a különféle vállalkozó consor-

tiumok is részt vettek, névszerint a) gr. Bánfi Miklós és gr. Károlyi Ede urak, Waring és Breton angol házzal együtt; b) gróf Vass Samu ur Reményi Antal urral és Ondot belga házzal; c) báró Szentkereszti és társai. — A kormány nebulny előleges feltételt szab, melyeknek elfogadásától függ a további alkudozás. Legelsőbbben a nagy várad-kolozsvári vonal engedélyeztetik. Az engedélyezések a végleges engedélyezés iránti alkudozások megkezdésénél 500,000 frt cautiót tartoznak letenni, mely összeghez az engedély megadásakor még 500,000 frt adandó. Az engedélyesek kötelesek a vasúti igazgatóság által alkalmazott személyzetet és a kész terveket és anyagokat átvenni. Az engedélyesek lekötözik magukat, hogy a kolozsvár-brassó-moldva határszéli vasút részletes terveit elkészítik s azokat a magyar vasúti igazgatóságnak használatul ingyen átengedik. Ha a nagy-várad-kolozsvári vasút engedélyesei a Brassó és az oláh határszélig vezető vonalra engedélyt nem nyernek, a magyar kormánynak joga lesz a nagy-várad-kolozsvári vasutat kárpótlás mellett átvenni. — Mint legújabbán értesültünk, az 500 ezer forint e hó 6-kán le is tétetett, s mint írják, legelőbb a tövis-brassói vonal jó munka alá. Két év alatt pedig az egész várad-brassói vonal átadatik a forgalomnak.

— Gyorsan kurált rendőrségünk egyik tagja a mult szombaton. Kék foltokkal fedett nő lép eleibe, panasolván, hogy szomszédnéja elverte: itt vannak a kék foltok, itt az orvosi látlelet és valóban ott volt mind a kettő. A hivatalnok vizes kendőt vett elő, megsimogatta vele a szenvedő tagokat s ime e múlttével mind is leírulta a — kék keményítőt. Az orvos rászédetett, a rendőrség nem.

— Sötét felhők tornyosulnak a Bach-Schmerling-féle nyugdíjak föl. A pénzügyi bizottmány ngyanis úgy gondolkodott, mint az ország, hogy talán mégis kissé sok 4 és 6,000 frtokat adni ki évenként csak azért, hogy azon jelenleg pihenőknek, kik nagy tevékenységet fejtettek ki ott és akkor, a hol és a midőn nem kellett volna, legyen minél kényelmesebb párnájuk. Elhatározta tehát a bizottmány, hogy ezeket a nagyszerű pensiókat megtagadja, s egyedül az 1000 frtot meg nem haladót veszi ki. — Pensiókról beszélve, eszünkbe jut egy lajthántuli szabadelvű szónoknak egyik miniszter nyugdíjaztatása alkalmával elmondott beszédéből a következő passus: „Ugy-e iszonyu büntetésnek tartjátok, mikor egy nagy úrnak teljes fizetését megbagyják, s azt mondják neki: már most nem vagy köteles tenni egyebet, mint aláírni nyugtáidat a hó elején. Elannyira visszaretentő büntetés, hogy magam sem igen vágyódom egyebre.“ — És ezt nem annyira a multakért, mint a jövőre gondolva jegyeztük ide.

— A M. Vásh helyitt alakulóban levő takarékpénztár bizottmánya sept. 1-én fogja alakuló gyűlést tartani.

— A kolozs megyei bürtön statisztikája. Van jelenleg a bürtönben 106 rab. Ezek közül 2 magyar, 2 örmény és 1 izraelita, a többi román és cigány; az összes létszámban egyetlen egy irástudó van: az izraelita.

— Beszterczén folyó hó 5-kén ment végbe a Gusztáv Adolf egylet ünnepélyes megnyitása. Először isteni tisztelet tartott; erre a tárgyalások következtek, s utójjára a szokásos dísz-lakoma tartott meg. Az evangelicus superintendens, Teutseb, lelkes toasztot mondott a magyar királyságra, s erre Budacker esperes a magyar minisztériumra mondott hatásos toasztot.

— A mult péntek délutánján a piaci templom dolgozók közül egy gyermek hullott le az állványról, mintegy két ölös magasságról; eszméletvesztetten vitették a kórházba, hol jelenleg javulóban van.

— A helyheli rom. kath. főgymnasium a lefolyt tanévben 577 tanuló számolt.

— (Necrolog.) Ungerschtzi gr. Berechtolt Károly, hidvégi idűb gróf Nemes Jánosné, csillagkereszt és palotás hölgy saját, egy gyermekei: Mária, b. Marenzi Antalné, Rózália, uzoni Béli Gergelyné, Károly, gr. Logothetti Vladimírné, ezek gyermekei: Hugó, Alfréd, Rózália és Mária; Vincze, ennek neje b. Wodianer Gabriella és gyermekei: János, Mária, Albert; Ilona, gróf Schweinitz Gyuláné, ezek gyermekei: Irene és Mária; János, ennek neje gr. Mikes Rózália, gyermekei: Zsuzsánna és Irma; Nándor, ennek neje b. Ransonnét Eliza, s a már megnevezett nők nevében szomórúan jelenti felejtetheten férjének, a legjobb apának, illetőleg nagyapának hidvégi idűb gróf Nemes János cs. kir. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos, Lipót jeles rend lovagja s nyugalmazott erdélyi kir. főkörmányszéki alelnöknek e hó 6-kán délelőtti 11 órakor tudószerűsödés következtében, a halottak szentségének ájtatos felvétele után, életének 75-dik évében bekövetkezett gyászszó kimúltát. Áldás hamvaira! Kolozsvárt, aug. 7-kén, 1868.

— Popu József Kolozs megyei egyesbíró úr által felkértünk, hogy miután lapunk 8-diki számában a „Napi hírek“ között egy járásbírósi román hivatalnok éjszakai csendháborítással vádoltatik, nevezők meg őt, a végett, hogy a járásbírósi többi román hivatalnokok gyanúsítva ne legyenek és az illető ellen a szükséges lépéseket

megtehesse. — Mintán azonban tett értesültünk, hogy az illető nyilvánosan megrogtt jőv tenni igyekezett; megbocsát a t. egyeshirő ur, ha a kérdéses egyént előtte csak magán uton fogjuk megnevezni, hogy így a kiérdemelt fegyelmi eljárást ellene annál alaposabban meg lehessen indítani.

— A tíz és húsz krajczáros újrverett ezüst váltópénzek már forgalomba bocsáttak. Legelőbb a képviselők kaptak belőle fejékként 3—3 frtot. Ezek a régi hatosoknál sokkal csinosabbak. A pénzek egyik oldalán ő Felsége képe e körirattal: „Ferencz József ausztriai császár, Magyarország Apost. Királya”, s alatta a pénzverdét jelző betűk. A másik oldalon a magyar korona e fel körirattal: „Váltó pénz”; a korona alatt az értéket kifejező szám (10, 20 krajczár) s az évszám, babérszörűvel körítve.

— Ha elismeréssel és hálával tartozunk azoknak, kik gyermekeink nevelésével foglalkoznak, s szellemi erőik és szív ereik fejlesztésével boldogságukat előmozdítják, tartozó szent kötelességünk, gyermekeink haladása fölötti boldog érzettünket nemcsak szíveinkbe s hálás köszönetünket meleg szavakkal zárnunk, s az illető működők irányában rideg kézsorításba ütni; de azt a nyilvánosság terére áttenni, jutalmul a rögös pályán küzdőknek, buzdításul azon szülőknél, kik gyermekeik jó, alapos, elv szerinti nevelését óhajtják. E célból kiindulva, az elismerés hálás értevével dícséretesen felemlítjük az évek hosszú során át itt fennállott Schell Mihály úr leány-növeldéjét, mint kitűnő képezdét; mert ez intézetben divó szellemmel, a tanrendszerrel s az összes növendékek haladásával teljesen meg vagyunk elégedve. Schell úr közfiszteletti neje s szép műveltségű leánya, kitűnő nevelési modoruk szép bizonyítványát a múlt hó 25-dikén is adták, a mikor is az évi közvizsgálat megtartott. A mit a szülők egy növeldétől igényelnek: szakavatott oktatást fejlesztő, szemléleti tanítás általi értelmességet, a magyar, német és francia nyelvekbeni jártasságot, teljesen correct rajzot s zongoraszatot, mindent bámulatos módon elérve láttuk a 7-től 15 évig terjedő növendékek, előttünk fekvő s előnkbe megítélés végett kitett munkáikban, az adott feleletekben. Schell úr és intézete nem fitogtatja magát, nem hajhászta a növendékeket, mert az önértet nemes büszkeségében nem nyúl tüzkérdési eszközökbe. Eppen azért nem hallgathatja el ezt társai érdekében az, ki az ily intézet jeles voltár fölsimerte. Meg vagyok győződve, sok boldog szülő áldozik, velem együtt, az elismerés hálájával az intézet vezetőinek, mit ezenel nyilvánosan kimondok, hálás érzelmem jeléül.

— Beniczky Gyúgyben írják a lapok, hogy egy rokona a budai kapitányságot felhívta, hogy Uj-Pest közelében keressék hulláját, mert ő gyanakszik, hogy ott volna feltalálható.

— Rablóbandák leírásával telvők a Királyhágón tuli lapok. Bihar, Arad- és Somogy megye bővülködik leginkább elannyira, hogy a nagyobb birtokosok a városokba szaladtak előlk. Minden órán várják a rögtönbírók kihirdetését, mintán az üldözésekre kirendelt csendőrség fekézni nem képes.

— A hosszú szónoklatok miatt már türelmetlenkedő képviselőknek alig volt mostanság kedélyesebb tölésük, mint e hó 4-kén, midőn gyönyöri humor Jókaink is hozzá szoltott a honvédelmi törvényjavaslatok egy felvilágyzó szónoklattal, melyből kiemeljük a következő humorteljes részt: Hogy mit ért igen t. képviselőtársam Madarász úr, a hadsereg minimumra leszállítása alatt, azt nem találtam meg javaslatában; de ugy hiszem, megközelítőleg megtalálandom azon kérvényekben, melyeket benyújtott a házhoz — 40,000 et. Már most úgy gondolom — ezen 40,000 szolgálva valószínűleg egy nagyobb, pl. 200,000 emberből álló hadseregnek káderül. — Ezen kétszáz ezer embernek szüksége van legkevésbé 10,000 tisztre, ezeket nem lehet leszállítani, mert ezek éppen betanított hadseregek; szüksége van 500 ágyura, ehhez 5000 tüzérre, szüksége van tizenötezer lovasra, ezeket sem lehet szállítani, mert a lónál nem pótolja a lelkesedés a betanítást. (Nagy derűtlenség.) Azután kell 10,000 szolgálattevő ember, következőleg t. barátom hadseregének egyetlenegy szuronyviselő közkatonája sem lesz. (Általános derűtlenség.)

A mit t. képviselőtársam, Madarász ajánl, az nem honvédség, az csak nemzetőrség. — Hogy a nemzetőrséggel micsoda hadi eredményeket lehet kivívni, magunk is tapasztaltunk; egyes igen derék, kitűnő osztályok, voltak egyes önkéntes csapatok, melyek a honvédek rendes csapatai közé beosztva, emberül, férfiasan verekedtek, kitűntek a többiek közül; de ugy általában véve, mikor csupán a nemzetőrségre volt fektetve egy hadjáratnak vagy egy csatának sorsa, ez bizonyára mindig igen siralmasan ütött ki, tulajdonképpen nem is siralmasan, hanem mulatságosan, mert nem esett el senki. (Derűtlenség!) Példáit láttuk a schwechati tüközetben, láttuk a forrói tüközetben és még egy másik tüközetben, melynek helye nem jut eszembe, sem pedig az illető vezénylő nemzetőrtábornoknak a neve, — der den Rückzug deckte. — Nemzetőrséggel csatákat vinni, én megvallom, nem szeretnék; a csupa család-apakból összeállított, és rendezetlen tömeggel alakított sereggel ellenséges hadsáratra menni én bizonyára nem óhajtanék, mert ott az első puskaszóra, ágyúról nem is beszélek, elszaladnánk;

Madarász t. barátom legelő, én pedig mindjárt utána. (Általános nagy derűtlenség.)

— Rácz-Szt-Péter községben, Perjámos szomszédságában jul. 30 kán három helyen ütött le a villám: egy pinczébe, a szerb iskolaépület egy részébe, hol három együtt játszó kis gyermek közül az egyiket agyonütte, a másikat súlyosan megsejtte, a harmadiknak azonban semmi baja sem lett. Végre beültött még a villám egy óriási árpakazalba, mely egészen leégett.

— A pénzügyminiszter Patáchi József pénzügyi fogalmazót miniszteri fogalmazóvá, Borosnyai Oskárt fogalmazó-segédé, Ladányi Gyulát számvívősegi gyakornokká és Szekrényesy Bélát, Somogyi Gyulát, Véghelyi Miklóst, Szigeti Bélát, Feichtinger Albint, Hlatky Mártont, Kádas Miklóst és Stankey Ágostont tiszt. fogalmazó-segédékké nevezte ki.

— Hegymászó vasútszerkezetet talált fel Rácz Károly hazánkba, tisztviselő a honvédelmi miniszteriumnál. Ez igen hasznos találmány, mely magára vonhatja a szakfőfiak figyelmét. A feltaláló már szabadalomért folyamodott. E hegymászó vasúti szerkezet igen egyszerű, s felakalója szerint, alig kerül 25%-kal többre, mint az eddigi vasút szerkezeté, s a mi több, ennek csak némi átváltoztatását igényli annak előállítására. A sima úton robogó vagonokon minden átigazítás nélkül mennek át a sima útról a hegynél, szállásnál pedig alkalmas korlát mérsékli futásukat.

— A debreczeni országos dalártnepély dalcarnoka, mely 14,000 egyén befogadására van tervezve, 5000 frtba kerül. Az egész helyiség építmény hossza: mintegy 48 öl lesz, s mind külső, mind belső berendezését, de kivált — a mi fő — jeles acustikáját igen dícsérik. — Megjegyeztük itt, hogy a meghívottak, a vasúton csak feldíjt fizetnek.

KÜLFÖLD.

A párisi lapok konstantinápolyi táviratai a bolgár fölkelő csapatok megsemmisítését jelentik. A dunai éjalel főkommandyójának sürgönye szerint, a csapatok elfogott főnöke, Kutsuk István Tulstából, kijelenté, hogy az Oláhországból a Duna jobb partjára átkelt felkelők közül legfőbb még csak 30-an maradtak együtt, Hadzsi Dimitris vezérlete alatt, s hogy még ezek közt is csak 5—6-an vannak megsebesülve. Későbbi tudósítások szerint ezen maradványnak egy része is már kézre került, s a Philippopolis irányában menekülői törökök egy csapat-osztály által üldözötték.

Posenből aug. 1. írják: A népfelvilágosítási bizottmány, mely a nyugati porosz lengyelek második gard. congressusán, Thornban választott azon indítványt nyújtott, hogy kérvény intéztesse az országgyűléshez, a következő javaslatokkal: a) A strassburgi s löbani kirtületek számára állítsassék kath. gymnasium; b) kizárólag a lengyel nyelv használtassék a falusi elemi tanodákban, melyeket lengyel gyermekek látogatnak; c) a lengyel, mint tanítási nyelv használtassék a német mellett a felsőbb tanintézetekben a harmadik osztályig bezárólag. A kérvény, aláírások gyűjtése végett az egész tartományban közzétetvi fog.

Róma. Néhány már régebben megerősített pont a város belsejében legközelebb 2—3 ágyúhól álló pöterőitést kapott. Az aventini magaslatokat Santa Sabina mellett három ágyúval látták el, mert a San Michele nevű börtönök fekszenek előttük, melyekben politikai foglyok tartatnak még a múlt okt. napokból. Egy őrt Sta Sabina mellett éjjel lesböl lelőttek.

Rómában, mint a „Mondo”-nak írják, a francia kormány élénk részt veszen az örök-város környékén megkezdett erődítési munkálatokban. A múlt héten Dumont tók a megszálló hadtest inténdársával, Testa úrral és több mérnök tiszttel látogatást tett Rómában, szorgosan megvizsgálta az Angyalvárban és az aventini dombon eszközölt erődítvényeket, mire hosszasan beszélgetett Antonelli bírnokkal és Kanler hadügyminiszterrel. Néhány nap múlva a saúczok fölszereléséhez fogtak, s mint-hogy a római fegyvergyárak készletei nem voltak elégségesek, „a francia kormány, mint beszélük, magára vállalta a hiányzó ágyúk szolgáltatását.” Ugyanazon lap szerint Karam József, ki jelenleg Rómában tartózkodik, a szent atyánál igen jóakaró fogadtatásban részesült, s beszélük, hogy a maroniták főnöke a Libanon ifjúsága között csapatot szándékszik toborozni a szent atya védelmére. Ő szentsége a legjobb egészségnek örvend s egész nyáron át a Vatikánban fog maradni.

Varsó, jul. 30. Egy most közzétett, s jul. 8-rol (jun. 20.) kelt császári ukáz rendeli, hogy a lengyel királyság kormánykerületeiben a hadsereg és hajóhad kiegészítése végett rendes újoncsozás tartassék oly módon, hogy minden 1000 férfi közül 4 újoncz, s az előbbi évekből fennmaradt hátalék fedezésére 1 1/2 újoncz soroztassék be. A sorozás október 12-én kezdődik és nov. 14-én fejeztetik be.

Ha az „Indép. belge” madridi tudósításai a valóságnak megfelelnek, a nyugalom — ugy látszik — még éppen nincs teljesen helyreállítva. A belga lapnak jul. 31-én Madridból azt írják, hogy Cadix tartományban — névszerint a Malaga tartományal határos helységeiben — komoly zavargások törté-

tek. Hírek szárnyaltak Aragonia tartományában történt zavargásokról is; azonban eziránt hivatalosan semmi sem volt jelentve.

Oroszország Közép-Ázsiában követi Anglia abyssinai példáját, és nem veszi birtokába Samarkandot s Bokharát, hanem visszaadja a meghódított tartományt a khannak. A szentpétervári kabinetet e nagylelkűségre az „ifjú orosz” párt bírta, mert ez minden további annxióit ellenez Ázsiában, mintán az többbe kerül, mint mennyit jövedelmez, és a birodalom egész erejét szláv területek annektálására akarja fordítani.

Páris, aug. 6. Az esti „Moniteur” azt mondja: A senatus és törvényhozótest lényeges segítséget nyújtottak az egyetértés és baladás eszméinek, melyek élén a császári politika áll, s melyek nemcsak Franciaországnak, de minden más nemzetnek is előnyére szolgálnak. Rochefort, a „La Lanterne” szerkesztője azért, hogy a communicet nem közölte, 50 frt bírságra, azért pedig, hogy Rochette-t megsebesítette, 4 havi fogságra ítéltetett. A császárné holnap érkezik Párisba, hogy az angol királynőt fogadja.

Orenburgból jul. 30-ól Szt Pétervárra érkezett tudósítások szerint, a bokharai emir által elfogadott béke-feltételek közt van az is, hogy ő Oroszországnak fél millió rubelnyi adót fog fizetni. Az orosz csapatok rövid időn odahagyandják Bokhara azon városait, melyeket birtokukba vettek.

KÖZGAZDASÁG.

Eszmék egy Királyhágón innen, illetőleg Kolozsvárt felállítandó földhitelintézet körül.

(Folytatása és vége.)

Mi tehát szükségesnek, tovább nem halasztatónak, de gyakorlatilag kivihetőknek is látjuk egy földhitelintézet felállítását, még a telekkönyveknek az egész országban való elkészítése előtt, a már felhozott okoknál fogva.

De ha az általános nézet és közös akarat mégis oda nyilvánulna, miként az irt hitelintézet csak a telekkönyvi munkálatok egész országban, vagy legalább azoknak az egyes városok- és megyékben lett befejezése után lépjen életbe; mind a két esetben az előintézkedés a nevezett hitelintézet mielőbbi életbelepítésére nézve csak előnyös és hasznos lehet.

Mert, mintán Kolozsvárt és Kolozsmegyében jelenleg éppen folynak a telekkönyvi munkálatok és nemsokára talán be is fejeztetnek; nem jó és kívánatos volna e, ha ugyanakkor a földhitelintézet felállítva és életbe léptetve lenne, hogy annak jótékonyását és segédelmét az illetők azonnal élvezhessék; és így a hogy rendre a többi megyék és városok dolga és ügye rendbe jőn.

E fontos ügyben tenni és azt felkarolni mi jelenleg a legsürgősebb és szükségesebb teendők egyikének valljuk és állítjuk, hogy földbirtokosaink mezei gazdaságuk czélszerű folytatására és számtalan szükségéik fedezésére végre olesó és használható kölcsönhez juthassanak.

Többször és több felől felmerült azon megjegyzés és vélemény, hogy nálunk egy külön földhitelintézet felállítása szükségtelen, mert a telekkönyvek behozatala után, a magyarországi, vagy is pesti földhitelintézet ide is kiterjesztendő hatását és egy fiókintézetet állítand itten fel, hisz ezen szivességet saját haszna tekintetéből akármelyik külföldi bank is annak idejében örömmel megteszi, nemesak a pesti, isten mentsen, hogy valami separetativus vágy, vagy hajlamból, de localis nemzetgazdasági szempontból sem a pesti, sem pedig más idegen hason intézetek ide plántálását és telepését, a mig csak elkerülhetjük, nem tartjuk sem helyesnek, sem hasznosnak, mert ilyen esetben e két factorok közül egyik idegen levén, a vállalat hasznának is egyik és pedig nagyobb része idegen földre és idegen zsebbe vándorolna, a mi, mint fennebb említett, nemzetgazdasági és egyéb szempontból is káros lenne.

Állításunk bizonyítására szemünk előtt a példa, mert ha a fiókintézetek felállítása kellő haszonnal járna és a czélunk minden oldalról megfelelne, akkor nagyra becsült vállalkozóink a megnevezett négy intézetet nem állították volna fel, hanem simpliciter irtak volna Pestre, Bécsbe és Brassóba, vagy más felé az illető igazgatóknak, hogy azok méltóztassanak iften fiók-pénztárakat és irodákat nyitni, a mit, hiszem, nem is tagadtak volna meg.

Mi azt szerelnők és a helyi érdekek tekintetéből az lenne kívánatos, hogy bár minden város és minden megye egy szerény, kis, de saját hitel és biztosító-intézettel birna, mert minden intézet és érdekek egy helyre, egy pontra való centralizációja a vidékre nézve soha sem szokott előnyös lenni; és mintán minden üzlet- és vállalatnak, a mi nélkül azt képzelnem sem lehet, meg kell, hogy legyen illó haszna és osztaléka; ugyan azért minden üzlet és vállalat is csak az eredeti kezdeményezők- és alapítóknak, valamint azon territoriumnak és azon territorium lakosainak, hol a vállalat magva és alapja van, és melynek kebelében az megindult, ígér legtöbb és leggyakoribb hasznót; de ugyanazon vállalatnak már egy más területre kisugárzása és terjesztése mindig csak másod, vagy harmadrendű nyeresémet és jövedelmet szokott igényi és nyújtani.

És mert minden vállalatnál a kezelés minél nagyobb könnyebbé, a vállalkozóknak minél több oldalról gyakorlati hasznossága kell, hogy czéloztassék, administratio tekintetében is, mint-hogy egy néhány becsületes embernek is hasznos foglalkozás nyújtatik, több előny van egy fő, mint egy filiális intézet felállításához kötvé.

Tehát ennyi oldalról előnyt és hasznót derék vállalkozóink, hogy miért bocsátanak ki az övéknél sokkal nagyobb zsebbe és tárczába, azt nem tudjuk átlátni.

Hátra van még a legnagyobb kérdés: az alap, a pénz.

Mikor a már több versen említett intézetekről szó volt és azok alakulni kezdetek, igen sokan, ugy szólva, rázták fejüket és félték a kezdeményezésekkel járó hajótöréstől; de vállalkozóink és alapítóink erélyessége, a részvényesek okos pontossága azokat mégis életbe léptette és ma már virágoznak mindannyian; mért ne lehetne a szóban forgó földhitelintézet felállításától is hasonló remélni és várni?

Ugy hisszük, itten egy öt, vagy hatszáz ezer frt alapitókéből álló földhitelbankot, melynek elején csak szerény körben forgó kölcsön minimuma egy száz, maximuma tízezer forint lenne, gondolatunk szerint, létesíthető volna. Öt hatszáz ezer forint nálunk, korlátozott körülményeinknél fogva, az igaz nagy összeg; de mégis, hogy nagy földbirtokosaink, nagyobb kereskedőink és üzletembereink elé nem tudnák állítani, nem akarjuk binni, annyival inkább, mint-hogy hisszük, hogy a többször említett négy solid és jó erőben álló pénzintézet életbe léptetésére segedkezzet nyújtana.

A mondottakból tehát azt hisszük, sikerült nekünk azokat, kiknek hazánk sorsa és nagyon hátramaradt mezei gazdaságunk mostoha állapotja szívóken fekszik, meggyőzhetni nálunk egy földhitelbank minélhamarábbi felállításának szükségéről és már tovább nem halasztható voltáról; hogy elérkezik végre azon nagyon várt idő, midőn az ország legnagyobb közönsége, az állam legnevezetesebb tényezője és élmezője a földbirtokosság mezei gazdasága czélszerű folytatására és egyéb régi és újabb szükségéinek fedezésére a lehető olesó és használható kölcsönhez juthasson.

És már most nincs egyéb hátra, mint e nevezetes ügyet, valamint az erdélyi tisztelt gazdasági-egylet, épp ugy szintén minden tekintélyes és befolyásos, a haza sorsának jövődjével és jólétével foglalkozó, a helyes üzlet, vállalkozás és nemzetgazdasági eszmék által áthatott és lelkesült hazafiak figyelmébe ajánlanunk.

Szenkovich Márton.

Az erdélyi gazdasági-egyesület kérészeti szakosztálya f. év június 14 kén kezdve minden héten kétszer, u. m. vasárnap és csütörtökön d. u. 4 órakor gyümölcs-izelő gyűléseket tart. A gyűlés helyisége Veres Ferenc gazdasági egyesületi tag sétatérutczabeli kertjében levő bazar. Czélja a koronkint érő gyümölcsök izelése, bírálatja és ismeretése; részt vehetnek, sőt megjelenés fel is kéretnek a gazdasági-egyesület tagjain kívül minden gyümölcsenyésztést kedvelők.

Ízellették az eddig tartott gyűlésekben, a gazdasági egyesület köztelkék és Kolozsvár jelesbb kertjeiben termett gyümölcsök, melyek közül, mint igen jelesek, tenyésztésre ajánlattak a következők: 1. E p r e k. La Constant, ananas, Deptford, de Jonghe és Keins Seedling Veres Ferenc kertjéből. 2. Cseresznyék. Májusi, disznódi füszeres, fekete ropogós a gazdasági-egyesület köztelkéről. Bigarren Vellington, Bigarren d'Espem, Bánfi Pál, Veres Ferenc kertjéből. Bigarren d'Espem, rózsza cseresznye Szentgyörgyi Józseftől. Maraskino, Lauerman Schütz Józseftől. Sziválaku és lágymagvú Zadvarnitky kertjéből. 3. Meggyek. Belle Hortense Veres Ferencztől, spanyolmeggy Szentgyörgyi Józseftől. 4. Amarellak. Cerise Abesse d'Oignes, oranai piros a gazdasági-egyesület köztelkéről. 5. Málna. Máltai sárga Veres Ferencztől. 6. Alma. Angol piros parmain 1867-dik évi termés tanár Nagy Ferencz úr kertjéből. 7. Kajszik. Nanci, hollandi Veres Ferencz- és a köztelekről. Aprico Müsch Veres Ferencztől, korai igen kitűnő a köztelekről. 8. Egresk és ribizskék a köztelekről és Veres Ferencz kertjéből. Ezen osztályban igen kitűnő nagy és szépségére a mlgos Paget János úr gyèresz-rt-királyi kertjéből küldött egres és ribizske. Óhajtanó, hogy ezen nagy érdeklő, a gyümölcsenyésztésre ismertetőleg és buzdítólag jótékonyan ható gyümölcsöket mentől többben látogassák, s annak érdekét kerti terményeik beküldésével emelni igyekezzenek. — Kolozsvárt, július 28-kán, 1868. T. K.

Vegyes.

— Gr. Bánffy Béla, Gajzágó Salamon és Biasini Domokos egy Kolozsvárról Szamosújvárra vezetőndő lóvonatu vaspályára kérték engedélyt.

— Az Oláhország felé fekvő határszélen, Szehenzékben, Boicoza körül petroleum-forrást sejtének. A kutatás már meg is kezdődött, s mint hírlik, a legjobb reménynyel.

— A német kereskedelmi gyűlékezet bizottsága a gyűlés összehívását október 30-ára tűzte ki. A tárgyalások 3 napig fognak tartani, napirenden lesz: A kereskedelmi gyűlékezet szervezése, — a vasúti árszabályok és közbenő hajózás, — az éremügyi kérdés. Végre a vámkérdés is napirendre fog kitézteni.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

Hirdetmény.

Nemes Kolozsmegye törvényszéke mint hagyaték tárgyaló bíróság, ezezzel felhívja mindazokat, kiknek N. Kapuson 1867. apr. 21-én végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt Biró Antal hagyatékát elleni bármilyen követelésük van, hogy igényeik bejelentése és igazolása végett 1868. évi aug. hó 19-én d. e. 9 órára ezen törvényszék előtt jelenjenek meg, vagy ebből kérényeket ugyanazon határidőig írásban adják be, ellenkező esetben a hagyatékhoz, ha ez a bejelentett követelések kifizetése által kimerítették, további igényük csak annyiban leend a mennyiben őket zálogjog illeti.

Nemes Kolozsmegye törvényszékének 1868. július 14-én tartott üléséből.
Biró Pál, főbíró.
Sulucz, jegyző.

Sz. 6885. 1868.

(250)

(2—3)

Árverezési hirdetmény.

Folyó év augusztus hava 27-én délelőtti 9 órákor a helybeli magy. kir. pénzügyigazgatóság V-ik osztályában a Kolos-monostori rom. kath. alapítványi uradalomnak hason nevű helységben levő serfőzdéje minden hozzá tartozó lak- és termelési épületekkel, és uradalmi eszközökkel, mint szintén Kolos Monostoron két, és Kolozsvárt az ugynevezett „Fiscus” épületbeni egy koresmálási helyiséggel, s az ezekben gyakorlandó koresmálási joggal jelen év november hava 1-ső napjától kezdve az 1871-ik év october hava utolsó napjáig tartó három évi bérídegyre nyilvános árverés útján haszonbérbe fog adni, mely alkalommal kikiáltási árul 9400 ft vétetik alapul.

A szóbeli árverés kezdetéig szabályszerűleg szerkesztett, s az ígervény 10%-ja után melléklendő bánatpénzzel és 50 krajczáros bélyeg jeggyel ellátott írásbeli zárt ajánlatok is elfogadhatók.

Az árverési és bérleti bővebb feltételek ezen magy. kir. pénzügyi igazgatóság fennebb említett osztályában naponta a rendes hivatalos órákban megtekinthetők.

A helybeli magy. kir. pénzügyigazgatóságtól.

Kolozsvárt, az 1868-dik év augusztus hava 4-én.

1868. 233.

(251)

(1—3)

acad.

Hirdetmény.

A selmeci m. kir. bányászati s erdészeti akademiának 186%-ik évre szóló oktatási rendszabályai és fölvételi feltételei.

Általános tanterv.

Az oktatás a bányászati akademián:

- a) az előfolyamból,
b) a szakfolyamból áll.

A két tanfolyam mindegyikére két évi időtartam van megszabva aképen, hogy a bányász növendékek tudományos műtani kiképzése négy évi időtartamot vesz igénybe. Az erdész akademián oktatás három évfolyamot foglal magában, melynek elsője, habár ebben is szaktudományok adatnak elő, az előfolyamot képezi.

Az előadások a bányász s erdész. akademián folyó év október elsején kezdődnek, és 1869 évi július hó végével végződnek.

Mivel a tanév kezdetén a pót- és ismétlő vizsgák tartatnak, kötelesek ezen vizsgákra letendő növendékek még október elseje előtt, a többiek, ide érve az újonnan belépőket, legkésőbb október 10-ig, mely napon a névkönyvbei és sorsjegyzékbei iktatás megszűnik, Selmeceze megérkezni.

A nagyméltósági m. kir. pénzügyminiszterium f. év július 11. kelt 22399. számú rendelete következtében, a bányász akademián már a legközelebbi 186%-ki tanévben az előfolyam első tanfolyamában minden tantárgyak egyedül magyar nyelven fognak előadni, és ezután a magyar nyelv évenként a következő magas tanfolyamra aképen fog kiterjesztetni, hogy három év elteltével, tehát 1871%-ik éven, a magyar nyelv mind a négy tanfolyamban, mint előadási nyelv fog életbe lépni. Ennélfogva azon növendékek, kik 186%-ik és ezelőtti években kezdték akademiái tanulmányaikat, azokat német nyelven végezhetik.

Az erdész. akademián az 186%-ik éven a magyar nyelv mind a három tanfolyamban, mint előadási nyelv kizárólag lesz életbe lépve.

A tanári személyzet a bányász és erdész. akademián 8 tanárból, 3 tanítóból, 6 előadó tanársegédből, 1 segédből és 4 bányatiszt jelöltből, mint helyettes tanár segédből áll.

A bányászati akadémia tanterve:

	hetenkénti órák száma		Jegyzetek.
	előadás	gyakorlat	
1-ső évi tanfolyam.			
1-ső FÉLÉV.			
Elemi és felsőbb mennyiségtan	10	4	
Ábrázoló mértan	5	6	
Természettan	2	—	
2-dik FÉLÉV.			
Erőműtan	10	4	
Általános vegytan	5	—	
Természettan	3	2	
Mértani rajz	—	4	
2-dik évi tanfolyam			
1-ső FÉLÉV.			
Vegytan (5-ször 1½ órai előadás)	7½	—	
Általános gép- és gépszerkezetan	5	—	
Ásványtan	4	2	
Gyakorlati mértan	2	a szabadban	Kirándulások a környé-
Gépszerkezeti rajz	—	6	ken létező gépekhez.
Térkép rajz	—	2	
Összesen:	18½	10	
2-dik FÉLÉV.			
Általános gép- és gépszerkezetan	5	—	) Kirándulásokkal egybe- kötte.
Közület és földtan (5-ször 1½ órai előadás)	7½	2	
Gyakorlati mértan	4	—	) Gyakorlatokkal a sza- badban.
Gépszerkezeti rajz	—	6	
Térkép rajz	—	4	
Összesen:	16½	12	
3-dik évi tanfolyam			
1-ső FÉLÉV.			
Bányaművelésan	5	—	Gyakorlatokkal a bányában.
Építész	3	—	
Bányászati géptan	2	—	Gyakorlati kirándulásokkal.
Építészeti rajz	—	4	
Bányászati géprajz	—	6	
Elemző vegy munkálatok	—	—	Az időhez mérve.
Írálytan, bányatörvény, könyvvitel, erdészeti vázlatok	4—5	—	
2-dik FÉLÉV.			
Bányaművelésan	5	—	Gyakorlatok a bányában.
Építész	3	—	
Bányászati géptan	2	—	Gyakorlati kirándulásokkal.
4-dik évi tanfolyam			
1-ső és 2-dik FÉLÉV.			
Kohászat (5-ször 1½ órai előadás)	7½	—	Gyakorlatokkal a kohókban.
Bányaméltan és az érczek előkészítése	5	2	Gyakorlatokkal a bá-
Kohászati géptan	2	—	nyák és zúzdákban.
Kémlelés	2	—	Gyakorlatokkal.
Kohók tervezete és kohászati géprajz	2	6	Hetenként egy napon át.
Kémlelési gyakorlatok	—	—	
A szakfolyam mindkét évében gyakorlati és ismétlő oktatás tartatik.			

Az erdészeti akadémia tanterve.

Évfolyam.	Félév	Tantárgyak.	Előadási		Gyakorlati vagy ismétlési	Gyakorlatok a szabadban
			órák hetenkint			
I.	téli	Alsó és felső mennyiségtan, sík-háromszög- és tömör-mértan	10	4	Hetenkint egyszer.	
		Leirati mértan	5	6		
		Vadásztan	2	—		
		Összesen:	17	10		
"	nyári	Természettan, szerves- és szervetlen vegytan	10	4	Hetenkint egyszer.	
		Növény boncz- és élettan, erdészeti növénytan	4	2		
		Rovartan	2	—		
		Szabadkézi rajz	—	4		
		Összesen:	16	10		
II.	téli	Erdőművelésan	6	—	Hetenkint kétszer.	
		Erdőhasználat	3	—		
		Talaj és klímán	3	2		
		Nemzetgazdaszat	5	—		
		Térkép rajz	—	4		
		Összesen:	17	6		
"	nyári	Erőműtan és géptan	7 1/2	4	Hetenkint egyszer. Hetenkint kétszer.	
		Faméltan	2	—		
		Erdészeti ipartüzlettan	2	—		
		Gyakorlati mértan	5	—		
		Géptani rajz	—	4		
		Összesen:	16 1/2	8		
III.	téli	Erdővédelem, erdőrendőrség és erdőtörvények	2	—	Hetenkint egyszer.	
		Polgári építész	3	2		
		Fatérmez és pénzjóvedelem kiszámítás	5	4		
		Erdőrendezés és ide tartozó tervezetek	3	2		
		Hivatal szervezés	2	—		
		Gyümölcsfa tenyésztés	1	—		
		Építészeti rajz	—	4		
		Összesen:	16	12		
"	nyári	Erdővidék kiszámítás	2	2	Hetenkint kétszer.	
		Víz és útépítész	3	—		
		Ügyvitel és szabványok ismerete	3	—		
		Számvitel	3	2		
		Mezőgazdaság alapvonalai	3	—	Hetenkint kétszer.	
		Erdészeti irodalom története	2	—		
		Víz és útépítészeti rajz	—	4		
		Összesen:	16	8		

A növendékek különböztetése, fölvétele, ösztöndíjuk.

A bányászati s erdészeti akademiái növendékek rendesekre, rendkívüliekre és vendégekre osztanak.

Rendes növendékek azok, kik a bány. s erdész. akadémia minden tantárgyait a megszabott tanterv szerint hallgatják, holott a rendkívüliek csak bizonyos részének hallgatására iratják be magokat.

Az előfolyamban mindkét rendű növendékeknek azon általános képzettség kívánatik, mely a teljesen és jól végzett főgymnasium, vagy főmútanodában nyerhető. Minek bebizonyítására a gymnasiumot végzettknél az érettségi bizonyítvány, a műtanodát végzettknél pedig valamennyi főmútanodai osztályok vizsgálati bizonyítványai szolgálhatnak — mi mellett azonban legalább is a „kielégítő” sorozat megkivánatik. Az előfolyamba lépni szándékozó rendkívüli növendékeknek megengedtetik képzettségi kelleiket egy fölvételi vizsga által is bebizonyítani.

A szakfolyamba csak azon rendes növendékek léphetnek, kik az előfolyamot a selmeci akademián teljesen és jól végezték, vagy az előfolyamban előadni szokott tanulmányok végét egy főmútan intézetnél letett vizsga bizonyítvánnyal kimutatni képesek.

Rendkívüli növendékek tartoznak különleges tantervüket az akademiái igazgatóságnak előterjeszténi, de azt a bekövetkezett megerősítés s helybenhagyás után azon tanév befolyása alatt megváltoztatni szabadságukban nem álland.

A szakfolyamban különleges tanterv megállapításánál különös tekintet fog arra fordítani, hogy a növendék minden arra szolgáló előismeretekkel oly mérvben s kiterjedésben birjon, milyenben azok az előfolyamban megszerezhetők.

Csak azon rendes növendékeknek van igényük végbizonyítványra és az állami szolgálathoz leendő fölvételre, kik egy tökéletes bányai, vagy erdész. akademián minden tantárgyat jó előmenetellel végeztek, rendkívüli növendékek ezt nem igényelhetik, és csakis nyilvános vizsga felőli bizonyítvánnyal láttatnak el.

Jogszok bányatörvény hatósági szolgálat tekintetéből az 1863 éven különösen előszabott tanterv következtében bányász-akademiái tanulmányaikat 3 év alatt bevégezhetik és e mellett hivatásukra nézve kevesebbet érdeklő tanulmányoktól, u. m. általános gép-, kohászati, építészeti és kohászati géptantól s az azokba vágó rajzoktól fölmentetnek.

Minden növendék tartozik a bányász és erdész akademiáiban belépétek egyszer s mindenkorra, ha tanulmányait félbe nem szakasztja — 5 o. é. frtnyi beiktatási illetéket fizetni.

A fölvételi vizsgáért az illető tanároknak 20 o. é. frt. fizetendő.

A rendes növendékek átlépése a rendkívüliek sorába megengedtetik, de a vizsgalépés nem.

A rendkívüli növendékek csak azon esetben vétethetnek fel a rendesek sorába, ha a kitűzött tanfolyamra szükséges előkészítő ismeretek bírását, úgy a mint ez a rendes növendékektől megkivánatik bebizonyítják, s szorgalmuk és magukviselése ellen kifogás nem tétetik.

Azon rendkívüli növendékek, kiknek az akademiáiban belépése fölvételi vizsga mellett létesült csak is a szakfolyamba és csak akkor vétethetnek fel a rendes növendékek sorába, ha tanítványai előmenetelük az előfolyamban, melynek tökéletes végezte föltételeztetik, általában jeles volt és a mellett általános képzettségi fokozatuk megfelelő.

Vendégek, külföldiek.

Vendégek alatt az akademián tanuló oly egyének értendőnek, kik további kiképezésük tekintetéből, vagy mint a tudomány barátjai, egy vagy több tantárgyat tanulmányozni kívánnak, mint vendégek az előleges jelentés után az akademiái igazgatóságnál csak önállású egyének, vagy oly fiatal emberek vétethetnek föl, kik erre szülők vagy gyámjuk hiteles meghatalmazását képesek előmutatni.

Vendégek az akademiái névjegyzékben elé nem fordulnak és vizsgák tételére nem köteleztetnek, de szabadságukban áll szintugy mint más mindenkinek, ha nem is akademiái növendék, ki akár mi uton s módon a szükséges ismereteket megszerezte, valamely tantárgyból 20 o. é. frtnyi díj lefizetése mellett nyilvános vizsgát letenni.

A vendégek tartoznak magokat az akademiái rendszabályokhoz és rendelkezésekhez alkalmazni, különben nekik az előadások és gyakorlatokbani részvétel azonnal megtiltatik.

A külföldiek fölvétele a bányászati s erdészeti akademiába ugyanazon föltételekhez van kötve mint a belföldieké, történik azonban csak a nagyméltósági m. kir. pénzügyminiszteriumnak engedélye mellett, a bányászati s erdészeti akadémia igazgatóságának ajánlata következtében.

Egyébiránt az összes tanítás az akademián ingyen történik. A gyakorlati kirándulások költségeit, a mennyiben a tulajdon élelmest és szállást illetik, a növendékek magok viselik, s ez iránt a fölvételi folyamodványban tartoznak magukat szülők, vagy gyámok hiteles nyilatkozataival igazolni, mivel a gyakorlatok mint a tanítás kiegészítései egy a rendes, mint a rendkívüli növendékre nézve köteleztettek.

A fölvételi kor a fölvételi vizsga mellett belépő rendkívüli növendékekre és vendégekre nézve 18 évvel állapított meg.

A fölvétel a selmeci bányászati s erdészeti akadémia igazgatóságához benyújtandó — a szükséges bizonyítványokkal és mellékletekkel ellátandó írásbeli folyamodvány következtében hivatalos határral végzéssel történik.

Fölvételi folyamodványok legfeljebb október 6-ig a bányászati s erdészeti akadémia igazgatóságához benyújtandók, későbbben érkezőndők tekintetbe nem vétetnek.

Az újonnan felvétettek beiktatási jegyeiket csak is a beiktatási 5 frtnyi illeték lefizetése után az akademiái pénztárban nyertik el, és az előmutatott beiktatási jegy alapján iratnak be a tanárok által a névjegyzékbe és becsájatnak az előadásokra, egyébiránt magától értetődően, hogy minden tanfolyam növendékei a tanév kezdete előtt magát az illető tanárnál a beiktatási jegy előmutatása mellett jelenteni kötelesek.

A bányászati akadémia részére 30 bányász- és hat bányászamvességi ösztöndíj és az erdészeti akademiái növendékek részére 12 erdész- ösztöndíj évenkénti 210 forinttal rendszeresített, melyek azon rendes növendékeknek fognak adományoztatni, kik vagyontalanok és magokat kitűnő tanulmányi előmenetelük, szorgalmuk és helyes magaviseletük által kitűntek.

A bányászati szintugy mint az erdészeti akademiái ösztöndíjak csak az akademiái tanítói tartamára adományoztatnak.

Az akademiái ösztöndíjak megürlése a növendékeknek előforduló esetben tudtára fog adni.

Selmeczen, 1868 évi július havában.

NEM HIVATALOS.

(253)

(1—3)

Kiadó szállás.

A kétvízközt, malomutca 26. számú házban, négy szobából, konyhából és mellette lévő kis szobából, elzárt hiuból, pincéből, faszin és a Nagy-szamosra kinyuló kertből álló szállás Sz.-Mihály napjától kezdve bérbe kiadó. Bővebben értekezhetni Stein János könyvkereskedésében, vagy az említett ház alatt lévő boltban.

(254)

(1—6)

Haszonbérleti hirdetmény.

Maros-Vásárhelytől három óra távolságban, Mező-Rücsön 174 hold szántó és kaszáló, koresmálási jog, ugyszintén lakház és gazdasági épületekkel, folyó év Szent-Mihály napjától kezdődőleg több évekre illő feltételek mellett haszonbérbe kivehető. Értekezhetni Maros-Vásárhelyt, Fenyő István ur kereskedésében, vagy Mező-Rücsön tulajdonos Csernátóni Albertnél.

(245)

(2—3)

Vendéglő bérbeadás.

Alvinczen a főúton nem messze az Iudóháztól Barsay János ur újonnan épült vendéglője, mely áll: egy nagy terem, 6 szoba, konyha, kamara, 36 lóra istálló, szekér-ezimből, nagy gyümölcsös és veteményes kerttel, egy vagy több évekre bérbe kiadó. Értekezhetni Alvinczen Nagy Pállal.

(249)

(2—3)

Pályázat.

A zselkyi ág. hitv. magyar egyház (Beszterce vidék) egy megüresedett 2 dik tanító, orgonista és énekesvezéri állomásra f. é.

september 19-keig

pályázatot hirdet. Évi fizetése: készpénz 50 forint o. é. 92 erdélyi véka tiszta búza, 46 véka zab, egy gyermekből járó 25 kr tandíj, szabadlakás és végre faizás a községerdéből. Azon esetben pedig, ha az illető a község kedvességét megnyeri, számolat jobbitásra is.

A pályázni kívánók ezen hivatal körébeni képességtől teendő probatétel végett a helyszínen megjelenni és kellek felszerelt folyamodványukat a kijelölt határidőig alólírtok beküldeni sziveskedjenek.

Zselky, augusztus 3-kán, 1868.

Utolsó posta: Teke.

FORIS JÁNOS,

zselkyi ág. hitv. lelkész.

(1)

(27—50)

(247)

(3—3)

Eladó

szőlő és gyümölcsös. Brétfüben természetstől, egy 2 fertály területű szőlő és gyümölcsös kert. eladó. Értekezhetni STEIN kereskedésében.

Gr. Andrassy Gy. beszéde a képviselőház ülésében aug. 1-jén.

T. ház! Azok után, a miket t. barátom a cultusminister ur e kérdés körüli elveiről mondott, én magának a törvényjavaslatnak elveiről csak igen keveset kívánok szólni. (Halljuk!)

Mielőtt azonban ezt tenném, fölha és kész-tetve érzem magamat néhány észrevételt tenni azok-ra, a mik itt előttem a törvényjavaslat egyes cikkei és általános szelleme ellen mondatk.

S hogy ne felejtsem azt, a mit épen most hallék, arra fogok, mindenekelőtt válaszolni, a mit Komárom városa igen t. képviselője mondott. (Halljuk!) Azt mondotta Komárom városa igen t. képviselője, hogy az általános védőkötelezettségen alapuló vérendszert csak úgy fog megfelelni céljának, ha mind-azok, kik a hadseregbe lépnek, egész hazafiúi öntudattal lépnek belé, ha magok körül barátaikat, rokonaikat fogják egyesítve szemlélhetni.

Tökéletesen egyetértek e tekintetben a t. képvis. urral; azt gondolom, ez nem csak az ő, hanem a ház többsége, az egész ország kívánsága. (Ugy van!) A ministerium épen e szempontból nagy súlyt fektetett Ő Felsége tanácsában a nemzet azon jogára, hogy magyarországi fiai a közös hadseregben csak is magyar hadsapatokba osztassanak be. A nemzet ebbeli történeti joga nemcsak fenn van tartva a tvjvaslat által, de ki is van terjesztve, mert eddig a magyar újonczok más technikus csapatokba is osztattak, míg ezen tvjvaslat értelmében pedig csupán magyar hadsapatokba sorozandók.

Megnyugtatósnak mondhatom a t. háznak, hogy Ő Felsége e tekintetben már is oda méltóztatott utasítani a közös hadügyminisiteriumot, miszerint javaslatot adjon az iránt, hogyan, és mi mérvben kell a külön magyar műszaki ezredeket és csapatokat felállítani. (Tetszés.)

Nagy súlyt helyezett Ő Felsége kormánya a nemzetnek ezen jogos követelésére azért, mert igenis érzi, hogy a közös haderőnek nem árt, hanem csak használhat, ha a magyar katoná ezen seregben nemcsak kötelezettségét teljesíti, hanem saját külön hazaszeretetének egész súlyát viszi át a közös sereg csapataiba, és ha e hazának és a seregnek minden tagja kétszeresen van érdekelve a sereg jó és rossz sorsában, először mint a közös seregnek tagja, másodszor mint magyar állampolgár. (Tetszés.)

Nem tartom én sem jogtalan kívánságnak, sem a közös védelemre nézve veszélyesnek, ha Magyarországi, mely mélyen érzi, hogy a monarchia megvédése magyar érdek is, azt igényli, hogy ne kellesse névtelenül elvéreznie az összes területnek megvédésében; hanem azt gondolom, hogy a törvény akkor, midőn világosan rendelkezik arról, hogy csak magyar csapatokba soroztatók be Magyarországi fiai, alkalmat adott arra is, hogy, miként őseink Európa különböző csatáira babérokat szereztek és dícsőitették ez által a magyar nevet, ugy azt tehessék jövőben is azok, kik a közös birodalom közös megvédésére hivatva lesznek. (Élénk helyeslés.)

Uj és tág tér nyílik e tekintetben a magyar önértetnek abban, hogy egy magyar nemzeti honvédség az alapja ezen törvényjavaslatnak.

A t. képviselő ur kívánságának egy része tehát tökéletesen teljesítve van, és alapos.

De ha jól fogtam fel előadását, annak két része volt: egyik, a mit említettem; másik pedig az, hogy nem látja, miszerint e törvényjavaslat két különálló sereg gyakorlati létesítését előzozza.

Nem tagadom, hogy kívánságának ezen része nem teljesült és meg vagyok győződve, hogy az összes monarchiának, de mindenképp előtt Magyarországnak lenne legnagyobb veszedelemre, ha teljesíteni akarók. Ennek teljesítése nem függ tőlünk, nem függ a birodalomnak másik részétől sem. Ezt teljesíteni csak akkor lehetne, ha a t. képvis. ur vagy más valaki rá tudná bírni a szomszéd nagy államokat, hogy ők is ne egyöntetűleg organizált sereget, hanem két, három vagy négy sereget állítsanak fel. (Helyeslés jobbról.)

De hogy mi előnye van az egyöntetű haderőnek a különálló sereg felett? azt, ugy hiszem, magyaráznom nem kell, azt megmutatja a történet, megmutatják az utolsó hadjárat eseményei is. (Ugy van!) hol egy öntetűleg szervezett kis sere az egész Dél-Németország külön-szervezetű seregeit azért verte meg, mert magában a szervezetben volt a hiba, magában a szervezetben volt a győzelem lehetetlensége. (Igaz! Ugy van! jobbról.)

A mint tehát melegen karolta fel a magyar minisiterium a nemzetnek igazságos és, ismétlem, a közös monarchiára nézve mindenesetre csak hasznos követelményeit, ugy nem akart annak oly magyarázatot adni, melynek eredménye nem az lett volna, hogy a sereg különböző csapatai közt hasznos rivalitást ébresztsen fel, hanem az, hogy mesterségesen választotta volna el egymástól azokat, kik arra hivatva vannak, hogy egyértelműleg megvédjék a közös osztrák-magyar monarchiát minden külfelenség ellen. (Helyeslés jobbról, ellenmondás balról.)

A t. képvis. ur nélkülözni továbbá a törvényben azon intézkedést, hogy Magyarország vére oly hadjáratban, mely nem az ország érdekében viseltetik, használtathassék,

Kérem a t. képviselő urat, mutasson Európában — de tovább megyek — Amerikát sem veszem ki, egyetlenegy alkotmányt, mely nem azt mondja, hogy a háboru s békekötés feletti intézkedés joga fejedelmi jog; mutasson nekem a t. képvis. ur egyetlenegy alkotmányt, habár csak azon eszmét formulázza is,

melyet a t. képviselő ur kimondott, hogy t. i. háboru az illető fejedelem csak olyat folytathat vagy kezdehet meg, a mely az illető nemzet érdekében van.

Elismeri ezt a t. képviselő ur, midőn azt mondja, hogy ezen célt a parlamentek, illetőleg törvényhozások két módon szokták gyakorolni: a pénz megszavazása és az újoncz megtagadása által. Azt mondotta a t. képviselő ur, hogy Magyarország mind a két jogról lemondott. A mi az első illeti, sajnálatul nélkülözöm a bizonyítékokat. Az igen t. képviselő ur földien csak azt mondotta, hogy a pénz-megszavazási jog át van adva a delegációnak.

Igen is át van adva a delegációnak. Kérem, mi ez a delegatio? A delegatio az országgyűlésnek, (Mozgás. Halljuk!) az országgyűlés bizottmánya, és semmi több, a mely a paritás elvén tárgyal és határoz. Ő Felsége többi országainak delegációjával. S így ki gyakorolja azon jogot? Gyakorolja az országgyűlés az ő delegációja által, mely nem egyéb, mint az ő küldöttsége. (Helyeslés.)

Tagadom tehát, hogy az ország nem élvezné azon jogát, a mely által a nemzetet bizonyos korlátok közé szorítják, — a fejedelmi hadüzenet s hadviselés jogát.

A mi a másikat illeti, t. i. az újoncz-megtagadási jogot, a t. képviselő ur itt két elvet állított fel: először, hogy az ország ejogról 10 évre lemondott; másodszor, hogy arról már ez alkalommal a jövőre is lemondott. En ennek ellenében azt vagyok bátor állítani, hogy az ország sem 10 évre, sem későbbre nem mondott le a jogról. (Helyeslés.)

A törvény igen tisztán mondotta ki azt, a mit fentartott, s igen tisztán, a mit nem tartott fenn a nemzetnek.

Mit tartott fenn? Ép azt, a mit a t. képvis. ur, mint kellék a törvényhozásnak óhaj: az újoncz-megtagadási jogot. Mert azon §-a, a hol az mondatik, hogy a megajánlott újonczok csak akkor fognak kiállíthatni, ha a törvényhozási által megajánlatot, természetesen egyebet nem jelent, mint hogy fennmarad a törvényhozási joga az újonczot meg is tagadni.

A mi ezen tvjvaslatnak másik részét illeti, t. i. az újonczok számát: a törvényhozási lemondott arról, hogy az újonczok számát évenként kérdésbe hozza. Miért mondott le? Azért mert a rendszer következtében arról lemondania absolute szükséges volt. Ugyanis mi ezen rendszer alapja? A rövid szolgálat és a csekély békelétszám. Már most mikép lehet azt eszközölni, hogy csekély békelétszám és rövid szolgálati idő mellett a hadsereg mégis harcoképes legyen? Oly hadkeretek felállítását által, melyek rövid idő alatt az illetőket betanítani és harcoképesekké tenni alkalmasak.

Már ha a törvényhozási jogában áll évről évre megváltoztatni az újonczok számát, pl. ha egy évben 100,000 követeltetik, és a keret, a tisztikar és a technikai testületek százezzer főnyi létszámnak megfelelőleg vannak fölállítva, de a törvényhozási a létszámot 30,000-re szállítja le: mi történik? Pénz-pazarlás, semmi egyéb; mert vagy haszontalan keretet tart fenn az ország az újonczok betanítása végett, oly újonczok számára, a kik nincsenek; vagy pedig pénz-pazarlás más úton, mert midőn háboru közeledik — és a mai időben tudjuk, épen a mindennapi átalakított szervezetek következtében ezek előkészítésére igen rövid idő igényeltetik — akkor rögtönzve minden áron kellene új keretet és technikai testületeket, fegyvereket szerezni, hogy az illető katonák betaníthatassanak, és akkor valószínű, hogy mielőtt ezt megtörtént, már a háboru talán bevégeztetett. A miről tehát a törvényhozási lemondott, arról le kellett mondania.

De vizsgáljuk, hogy gyakorolta ezelőtt Magyarországi az újoncz-állítási jogot? Midőn 8—10 év volt a szolgálati idő, akkor 8—10 évben gyakorolta egyszer. Most az új rendszer következtében és ezen törvényjavaslat értelmében évről-évre fogja gyakorolni. (Ugy van! Helyeslés.)

Az ország tehát nem mond le semmi jogról, csak gyakorlását módosította, ugy, mint az új rendszer következtében módosítania kellett. (Zaj a szélső balon. Élénk helyeslés a jobbról.)

És válljuk meg, midőn a kormány fentartotta az országának az újoncz-megajánlási jogot, oly valamit tartott fenn, a mi tulajdonképp az általános vérendszerről némi ellentétben van és Európában egy államban sem létezik, hol az általános vérendszert be van hozva. Poroszországban van általános vérendszert, újoncz-megajánlási jog azonban nincsen; az északi német-szövetség bizonyos jutalékokt állapított meg és ő felsége a porosz király évről évre rendeltileg a sereg létszámához mérten határozza meg az újonczok számát.

Angliában, az alkotmányosság minta-országában, mint az igen t. képvis. ur tudni fogja, szintén nem létezik, s nem is létezett soha az újoncz-megajánlási jog; nem létezik pedig azért, mert ott ilyen alaposan szervezett sereg nincsen, hanem létezik egy toborzott sereg és létezik a Mutinybill, mely szerint a parlament bizonyos esetre kimondhatja a fegyelmi jog megszűnését a seregre nézve, mi által a sereg fentartása theoriában lehetetlenné válik. — Ez azonban absolut jog, és sokkal természetesebb, sokkal több annál az, mit a magyar törvényhozási tart fenn; mert az újonczot megtagadni egy kormánytól lehet; de organizált státusban ép oly kevésbé lehet a fegyelmet a seregben lemondani, mint egy pereze is kimondani, hogy a polgári törvények az államban felfüggesztetnek, vagy az állam fontartására nélkülözhetlen összeget megtagadni. (Élénk helyeslés.)

A mi Angliában létezik, tiszta formalitás; a mi itt van, ritkán használható, de gyakorlati jog. (Élénk, zajos helyeslés.)

Mondotta a t. képviselő ur azt is, hogy nélkülöz az alkotmányos garantíát, miszerint a reservák felett Ő Felsége csakis ellenjegyzés mellett rendelkezik. Ez bizony a törvényjavaslatban nincs; de nézetem szerint bele sem jöhet, még pedig nem azért, mintha ezen jogot mások kedvéért volnánk kénytelenek feladni, hanem mert saját biztonságunk érdekében azt alkalmaznunk nem lehet. (Élénk tetszés.)

A t. képvis. ur, ki, mint emlékszem; az ugynevezett közönségi törvények minden stadiumában igen hangsúlyozta a paritás elvét, mit én igen helyesnek ismerek el, nem fogja azt akarni, hogy mi a közös védelem terén gyakoroljunk oly jogot, melyet Ő Felsége többi országai nem gyakorolnak; tehát a jogot, melyet e téren igénylünk, a másik résznek is kellene gyakorolni, mert közös védelemről van szó.

Ha tehát nem mint alkotmányos formalitást, mert mint ilyen nem sokat nyom, hanem azért kívánja ezt a t. képvis. ur, hogy azon célt érje el vele, hogy csak oly háboru lehessen lehető, mely Magyarországi érdekeinek felel meg, és más nem: akkor e jog gyakorlata e szerint, a mint a háboru egyik vagy másik résznek népszerűtlen, mindkettőre nézve igen veszedelemmé válhatik.

Tegyük fel: egy háboru kikerülhetlen lesz, mely főleg Magyarországot, különösen érdekeinket veszélyezteti; fölteszem, e háboru a Lajthán túl nem népszerű. Az illető lajthántúli ministerium az ellenjegyzést megtagadja.

Mellőzve azon kérdést, hogyan lehet ily eszmék mellett parlamentarizmus kormányzatot fentartani, csak azt kérem: mi történik akkor? Akkor ministeriális válság következik, annak végét be kellene várni de míg a másik ministerium megalakul, melynek ministere contrasignálni fogná a tartalék behívására vonatkozó rendeletet, ezalatt lehet, hogy nemcsak azon rész, de az egész birodalom utolsó mértföldig el van foglalva. (Élénk, zajos helyeslés.)

Méltóztatnék tehát nekem a t. képviselő ur megengedni, az alkotmányos garantia soha nem foglaltatik a törvény egyes pontjaiban; hanem a nemzetek érettségében, azon sulyban, melyet a nemzetek maguknak megszerezni tudnak.

Azt paragrafizálni nem lehet, hiába lesz a §-ban ha a nemzet régi erkölcsi traditionalis józansága, alkotmányos képességénél fogva meg fogja adni a fejedelemtől, a mi fejedelmé, és megtartani a nemzetnek, a mi a nemzeté: akkor meglesz azon suly, melyben az alkotmányos garantia, mely nem egyes paragrafusban, de a nemzet összes törvényeiben rejlik. (Élénk, hosszas helyeslés.)

Most átmenyek, ha méltóztatnak megengedni. (Halljuk! Halljuk!) chronologicus rendben azokra, mik e tvjvaslat ellen különböző képvis. urak által felhozattak. (Halljuk!) Mindenekelőtt kénytelen vagyok említeni azt, mit a szélső bal, ha szabad magamat így kifejezem. (Felkiáltások a szélső balról: Negyvennyolcasok!) Kérem ezt el nem fogadhatom: azok mi vagyunk. (Helyeslés a középben.) Tehát ismétlem, a mit a szélső bal egyik t. képviselője itt a szélsőkről elmondott: kénytelen vagyok erre visszatérni azért, mert egy indítvánnyal van kapcsolatban, mely mint ellenindítvány tétetett le a ház asztalára a törvényjavaslat ellen.

A t. képviselő ur azt mondotta, hogy a magyar nemzet egy ezredéig független mindenkitől gyakorolta a hadügy körében törvényhozási jogát és védrészeréről teljesen függetlenül rendelkezett: továbbá mondotta azt, hogy a jelen törvényjavaslat készül a nemzetnek ezen mindig függetlenül, mindig önállóság gyakorolt jogát feladni.

Ezen állításnak, melyre azért vagyok bátor válaszolni, mert igen hangzatos és arra van számítva, hogy az országban azoknál, kik a részletekbe nem szoktak bemenni, hanem az egyes hangzatos phrasissokat veszik irányul, (Tetszés) hogy bizonyos hatást idézzon elő (Élénk helyeslés); mondom, kénytelen vagyok ezen állításnak mindkét részét tagadni.

Magyarország, mióta a felséges uralkodó dynastiát szabad választás útján trónjára hívta, a védelmet mindig közönsnek tekintette. Különböző módon járult ahhoz, a módot mindig maga határozta meg, de a védelmet mindig közönsnek tekintette; sőt az 1848-i törvény sem szüntette meg jogilag a közös hadsereget, hanem csak különbséget állított fel. Igaza van tehát a t. képvis. urnak abban, hogy itt valami új történet 1000 év óta; de az új nem az, hogy mások avatkoztak a mi hadügyi dolgainkba, hanem az, hogy mi avatkoztunk mások hadügyi dolgaiba. (Helyeslés a középben.)

Lehetne az ellen azt mondani, (Halljuk!) hogy ez épen oly kevésbé helyes; de én azt gondolom, ezen ellenvetés nem áll; mert közös haderőről bizonyos értelemben csak kölcsönös befolyással és kölcsönös megegyezéssel lehet intézkedni; (Helyeslés) tehát azon állítást, hogy ez jogfeladás volna és nem inkább jognyerés, alaposnak nem találhatom. (Helyeslés.)

Mondotta továbbá a t. képvis. azt, hogy a tvjvaslat által felállított indított hadsereg száma igen nagy, a honvédség igen kicsiny. A tvjvaslat a honvédség számát nem határozza meg, hanem azt mondja, hogy a honvédség számát a honvéd-kötelezettség száma határozza meg; mert, hogy az ország erre a költséget megszavazhassa, egy indefinált számot felvenni nem lehetett.

Épen e szempontból a kormány nagy súlyt fektetett Ő Felsége tanácsában a nemzet azon jogá-

ra, hogy Magyarországi fiai a közös hadseregben csak is magyar hadsapatokba osztassanak be; a nemzet ebbeli joga nem csak fenn van tartva a t. javaslat által, de ki is van terjesztve, mert eddig a magyar újonczok más technikus csapatokba is osztattak, ezen törvény értelmében pedig csupán csak magyar hadsapatokba sorozandók.

De tiszt. képviselő ur indítványa világosan ki is mondja, hogy máshová ezé: azt célozza t. i., hogy az összes sereg felosztassék és a hadseregből, a rendes hadsereg magyar részét is ide értve, alkotassék egy magyar honvédség. Kimondja továbbá, hogy a katonai képzettség egész súlyát a katonai, az iskolai képzettségre kívánja alapítani.

En azon esetre, ha egyszer a szomszéd nagy államok, melyeknek oly nagy számu egységes seregeik vannak, meg fogják szüntetni azon rendszert, mely ott létezik, ha a fegyveres erő és pedig a támadó fegyveres erő sulypontját nem fogják többé az állandó hadseregből helyezni, hanem a honvédségbe, ha épen azon t. képvis. urak oda tudják ez államokat vinni, hogy a katonai tudományokat csupán csak az iskolákban taníttassák: akkor, megvallo, semmi ellenvetésem az ellen, hogy itt is ilyen rendszert fogadjunk el.

Mindaddig azonban, míg ez be nem következik, — s ezt bizonyosan kénytelen a t. indítványozó ur is belátni — azon utasítást, miszerint én mint honvédelmi minister, az ő elvei szerint terjeszszek egy új javaslatot a ház elé, elfogadnom nem lehet; mindaddig, míg a szomszéd államoknál a véderő és a támadó erő sulypontja a rendes hadseregben van, nem függ tőlünk, nem lehet és nem volna célirányos a védelem súlyát a honvédségbe helyezni. (Tetszés.)

Áttért a t. képviselő ur azután a külpolitikára is, és azt mondta, hogy Németország egyesülési processusa feltarthatatlanul halad előre; megemlítette azon jövődőt, mely nézete szerint e tekintetben Poroszországra vár. — Gondolom, hogy a t. képviselő ur nézeteinek taglalását tölem senki sem várja; abba tehát, helyesek-e, és mennyiben nézetei? nem avatkozom; de miután a t. képviselő ur beszédéből világos, hogy ő feltétlen csodálója azon erőnek, melyet Poroszország legújabb időben kifejtett, legyen szabad őt emlékeztetnem, hogy miként jutott Poroszország, illetőleg a porosz kormány ezen erő birtokába. (Halljuk!)

A porosz országgyűlés a két éves szolgálati időt elégnék tartotta, s azt állítá, hogy a mi ezen túlmegy, a culturától, a mivelődéstől, a nemzetgazdaságtól vonatik el; a kormány három évet tartott szükségesnek. E vélemény-különbség összeütközést idézett elő a kormány s a képviselők között. Az új választás ismét azon eredményre vezetett: a porosz képviselőház megtagadta az államköltség megszavazását, a kormány túltette magát ez akadályon, megszavazott budget nélkül kormányzott tovább. Oly képviselő urak — kik, kénytelenek vagyunk megvallo, nem támadták meg az ott fennálló alkotmányt, ugy mint ez néha nálunk történik, hanem annak csak néhány szakaszát másféleképp magyarázták, mint az illető kormány, az immunitás daczára bepereltettek és elítéltek.

Mindezeket nem azért mondom el, mintha szükségesnek vagy helyesnek tartanám az ily eljárást itt utánozni. Hála istennek, Magyarországi a törvényhozó-test és a kormány közt ily ellentétek nem léteznek. Hanem igenis felhasználtam azon alkalmat, melyet a t. képvis. ur nyújtott, annak felderegetése, hogy nem először történik, miszerint a legnagyobb, a leghasznosabb és az illetőkre nézve legűdvösebb dolgok csak ugy vitetnek keresztül, hogy ha egy bizonyos nemű ellenzékre még az elegendő suly sem helyeztetik; (Élénk helyeslés) és hogy alig létezték meg valami jó a nélkül, hogy bizonyos mérvben zajos ellenzést ne idézett volna elő. Engedje meg tehát nekem t. képviselő ur, hogy reményemet fejezzem ki arra nézve, hogy ezuttal is ugy lesz, és hogy később ő is, s azok kik meggyőződését osztják, utólagosan helybenhagyásokat fogják adni. (Tetszés.)

Mondotta még a t. képviselő ur, hogy a vérendszert ezen alakítása nem felel meg az ország kívánságának, mert támadó és nem védelmi természetű. A lehető legrövidebb szolgálat, a lehető legkisebb béke-jelenléti idő, mint a definitív rendszernek leghatározottabb kellekei s ugyanannyi hiányai volnának egy támadó rendszernek: és habár nem is lehet mondani, hogy létezik külön védelmi és külön támadó rendszer, mert nem rendszer, mely csak védelemre jó, az támadásra sem jó, mert csak azon rendszer jó a védelemre, mely a támadásra is jó, ha e kettő között különbség van, s ha egy rendszerre rá lehet mondani, hogy ez védelmi rendszer: akkor ez az, mely a törvényjavaslatban megállapítottatik. (Helyeslés.)

Előhozta még a t. képviselő ur, hogy ezen törvény ezen támadó szervezete és javasolt véderő nagy száma nyugtalanítólag fog hatni a szomszéd kisebb államokra. Szabadjon erre megjegyezmem, hogy a 800,000 szám nem a kisebb államok szempontjából javasoltatott a háznak, ezt bizonyosan a t. képvis. ur is át fogja látni — hanem a nagyobb államok tekintetéből: mert minket ép ugy nyugtalaníthat azok nagyobb létszáma, mint nyugtalanítja a kisebb szomszéd államokat a mi nagyobb létszámunk. (Élénk tetszés.) De hogy ez egyáltalában nem lehet nyugtalanító a szomszéd kisebb államokra nézve, azt bátran merem mondani. A magyar-osztrák birodalom ugy, mint van, elég nagy, —terjeszkedni, hódításokat

tenni sem oka, sem érdeke nincsen. — E tekintetbe tehát a szomszéd kisebb államok aggodalmára semmi okuk nem lehet. De ha hódítani érdeke nincs, másrészt vesztenivalója sincs többé semmi. (Élénk helyeslés.)

Elvesztette mindazt, mit elvesztene lehetett. Ezen nagy sereg tehát azért van szükségünk, hogy megvédhessük azt, a mink van és megvédhessük azt, a mire leginkább van szükségünk: a békét. (Helyeslés.)

Most bátor leszek arra válaszolni, mit t. barátom Debreczen városa érdemes képviselője mondott. A képviselő ur azt mondotta, miszerint sérelemnek és hátralepésnek tartja, hogy a törvény közös törvény, és nem csupán közös elveken törvény. — T. ház! Én nem fogadhatom el ezen állítását. A törvény nem közös törvény, hanem csak közös elveken alapuló törvény; egy s a közös törvénynek, melyből nézetem szerint az ellenkezőt lehetne következtetni. A magyar kormány Ő Felsége tanácsában is mindig ezen szempontot tartotta fenn — és ezen szempont minden oldalról elismertetett.

Intézkedik ezen törvényjavaslat a közös védelem természeténél fogva közös dolgokról is; de a miben e tekintetben intézkedik, törvénynek csak akkor fog válni, ha a másik rész épen úgy, mint mi, erre egy különálló törvényt hoz. Ekkor fog teljesülni az, mit az 1867. t. ez. akar: hogy a birodalom mindkét részének védelmére közös elveken alapuló törvény szerint intézkedjék el.

Azt tehát, hogy ebben sérelem vagy visszalépés volna, nem fogadhatom el.

Azt is mondá a képviselő ur, hogy sérelem van abban, miszerint az újonczállítás iránti intézkedés, melyet a 12. t. ez. tökéletesen kivés a közös rendelkezés alól, e törvényjavaslat szerint közösen történik. Én azt gondolom, hogy ezen állítás sem alapos. Mi meghatározunk egy számot, a másik törvényhozás is meg fogja határozni, s ha a két szám egyenlő, akkor lesz csak elfogadva, a mi itt jövőre a közös sereg létszámául vétetett föl.

Az, hogy az újonczállítás a két törvényhozásnak külön van föntartva, nem zárja ki azt, hogy egyformán intézkedjenek. Ennek következtében ebben sem láthatok sem hátralepést, sem sérelmet.

A mi a közös hadügyminiszterre vonatkozik, azok után, mik e tekintetben felhoztak, felesleges ismételnem mindazokat, a miket a törvény nézetem szerint e részben világosan mond.

Szerintem egyetlen szakasz döntő: az, a mely kimondja, hogy közös ministerium alaktandó mindazon tárgyakra, melyek közösen ismertek el. A hadügy közösen ismertetett el, tehát közös hadügyministerium is alaktandó.

A törvény egy ministeriumról sem intézkedik részletesen. — Ha tehát meg is engedem, hogy világosan e törvény nem nevezi meg a hadügyministeriumot, nem engedhetem meg azt sem, hogy e törvényből magából ne következne egy közös hadügyministerium felállítására.

Hogy ha nincs is világosan megnevezve a közös hadügyminiszter, de arról meg vagyok győződve, miszerint a törvény elég világos arra, hogy ha nem lett volna kinevezve, bárkinek is jogában és módjában állhatna és hiszem, hogy találkoztak volna is, kik ezen törvény alapján, annak kinevezését követelték volna.

Felhozott még t. képv. ur által az is, hogy a seregnek nagy része nincs az országban és hogy a törvényben semmi biztosítékot nem lát aziránt, hogy ez a jövőben másként lesz.

Én, t. ház, az egész törvényt ennek folytonos biztosítékul tekintem, mert az általános vérendszert, rövid szolgálati ideje, a csekély béke létszáma mellett, az ellenkező rendszer fenntartását absolute lehetetlenné tenné. Ha azonban dacára annak, hogy mondom, ezen biztosíték magában a törvényben foglaltatik, ha ez nem volna elegendő: megnyugatására szolgálhat a képviselő urnak az, hogy e tekintetben már is történtek intézkedések, hogy a magyar ezrede az országba visszahozassanak. Hogy azonban az egyszerre nem történhetik, azt meg fogja érteni mindenki, két okból: pénzügyi okból, és mondjuk meg őszintén, azon okból, nehogy némelyekben azon fogalom ébresztessék, hogy ez ismét egy fog történni, mint 48-ban, és ismét azok lesznek a következtetések. (Élénk helyeslés.)

Ezek után, t. képviselőház, csak igen röviden akarom még a kormány kedvezőtlen álláspontját a szövegben levő törvényjavaslat irányában körvonalozni. (Halljuk!)

Midőn az e törvényjavaslat iránti előtanácskozások megindultak, a kormány két, egészen ellenkező áradat közt találta magát. Az egyik vélemény a legnagyobb bizalmatlansággal tekintette mindazt, mi a régi fennálló rendszer megváltoztatását foglalja magában, egy külön nemzeti honvédség felállításában pedig az összes monarchia végszerelemét látta.

A másik vélemény a fennálló hadseregnek nem olyan alakítását, mint a törvények értelméből következik, hanem kettősítését: egy külön osztrák és egy külön magyar hadsereg felállítását követelte.

A kormány ezen két ellenkező álláspont között kiindulási alapul egyiket sem fogadhatta el hanem azon elvből indult ki, hogy ezen egy kérdésnek szerencsés megoldása csak egy lehetőség, ha először kölcsönös megnyugvással történik, másodszor ha mindenképp az tartatik szem előtt, hogy az alkotandó vérendszert a lehető legegyszerűsább legyen, és harmadszor ha az ország törvényes jogai fenntartottnak. Ezen vezérelekből kiindulva azon meggyőződésre jött a magyar kormány, hogy az összes osztrák-magyar monarchia legegyszerűsbben megvédhető a törvények értelmében egy közös hadsereg és külön nemzeti magyar honvédség által. Ez alapján létesült az 1867. 12. t. ez. értelmében közös megállapodással ezen törvényjavaslat.

Igen érzi a kormány azon felelősséget, a mely ezen nagy horderejű t. javaslat ajánlatában rejlik. Ezen felelősség érzete volt az, melynek következtében a magyar kormány visszautasította azon alapokat, melyekre ezen kérdés a kezdeményezés első stadiumában fektetve volt, dacára a minden oldalról jött sürgetések és annak, hogy e kérdés elintézésének elhalasztása veszélyes lehetett volna; (Helyeslés.) de épen ezen felelősség érzete készteti most a

kormányt, ezen javaslatot, úgy a mint jelenleg van, a legmelegebben ajánlani a t. képviselő-háznak, mert meggyőződésem az, hogy szerencsés megoldás, kölcsönös megnyugvás, célirányos védelem, a nemzet jogainak fenntartása csak ezen alapokon lehetséges. (Élénk hosszas helyeslés.)

Ha szükséges volna valami, a mi e törvényjavaslatot még inkább ajánlaná, mint én azt tehetem, meg vagyok győződve, hogy az azon körülményben van, melyet a háznak talán minden tagja érzeni fog, hogy az összes monarchiának és különösen Magyarországnak minden kül- és belső ellenei csak abban helyezik reményüket, hogy ezen nagy horderejű kérdésre nézve az egyezés létre nem fog jönni. (Igaz!)

Én meg vagyok győződve, hogy a t. képviselőház előtt ezen egyetlen körülmény döntő leendő. (Ugy van! Szűnni nem akaró élénk helyeslés. Szavazzunk!)

Perczel Mór beszéde

a képviselőház július 30-ki ülésében.

(Folytatás és vége.)

Mit tön — kérdem — Kossuth Lajos? Ő ki ne-kem is, és másoknak is már akkor nem egyszer árusárolt vadotha (Közbeszólás a szélső balról: Ki volt az?! Zaj. Halljuk!) az általam sokszor jelzett egyént? Először őt a felső sereg parancsnokává, később az összes magyar hadsereg fővezérévé nevezték, sőt még a hadügyi tárczát is birtokába adta, és így minden hatalmat, az egész fegyveres erőt annak kezébe juttatta, és abban központosította, kit a bekövetkezett catastropha után e mai napig árusá-l vádolt. — Más oldalról pedig azt, a ki háromszor ezen táborozás alatt felelő bántalmát, báláltságát, egész valóját a hazának feláldozva a nemzetnek három hadsereget gyűjtött és szervezett, és ki háromszor diadalmasan küzdött, a szövetséges árus-lás és kajáság teremtette veszélytől a hazát ortal-mazandó. (Zaj; közbeszólások szélső balról.) Háromszor egymásután lefegyverezte és vezéreletről lelépésre kényszerítette. Lefegyverezték megrottot-tak, hogy a nemzet is lefegyverezethessék és meg-ronthathassék. (Közbeszólások.)

Válaszolni kell itt e tekintetben a szélső bal-oldaliaknak, mert a historia kérelmetlen, vagy csak-ugyan való, hogy azon egyén, kinek nevét szük-ségtelen itt kimondanom, mindazon bűnököt elkö-vette, melyekkel én meg ma is vádolom, és kinek nem szabad megbocsátani mindaddig, míg ő meg nem bánja bűnös cselekedését, mindaddig, míg ő még dícselkedni merészkedik cselekedeteivel. Vagy hogy hát a vád alaptalan és ő nem követett el hazaárulást? Ha való, ha csakugyan elkövette: úgy a fe-lelősség a kormányfőt is nyomon, ki ez egyént a semmiből teremtetten, fokontként felemelte és utóljára a nemzet minden hatalmát benne központosította, sőt még diktatúrával is felruházta.

Ellenben pedig, ha ezen egyén nem bűnös, nem áruló, úgy nagy bünt követ el mindenki, és különösen Kossuth Lajos és azok, kik nevében esküsznek, hogy őt még most is ezen iszonyú vádak-kal illetik. Mindkét esetben nagy felelősség mara-dand Kossuth Lajoson; és ő sehoggy sem lézen ké-pes ezen alternatívát megmenekülni.

Ezeket csak azért voltam bátor felhozni, hogy épen a múlt történelmi tanulságánál fogva is kibi-zyonítsam azt, nem is szöve ténylekről, a kérelhe-telen jelenről, melyet mindenkinek számba kell venni, a melyet lehetetlen eltagadnunk, minő igaz-ságtalanságot s méltatlanságot követnek el azok, kik mindig ugyanegy névben esküdve, mindig arra hi-valkoztak, a ki felelős az 1849-ben bekövetkezett calamatásokról és a ki az 1848-ki törvényeket leg-inkább compromittálta, nemcsak e teremben, de a hírlapokban is, mást nem tesznek, mint hogy de-nunciálják a majoritást; és annak vezérét, ki mint-egy az isteni gondviselés által rendeltetve és kivá-lasztva akkor, midőn az illő perc elérkezett, a nemzetnek legalább visszacserezte mindazt, a mit visszacserezni nemcsak szükséges, de kötelesség is volt. (Helyeslés jobbról.)

Azt mondotta az előttem szóló képviselő ur, hogy ő, — s igen örülök e részbeni megtérésén, mert hiszen én is épen azt mondtam, interpellációmban — épen úgy a nemzet jövőjének biztosítéka a bel-bátorság fenntartása, mint a külföld támadásai ellen való védelmi előkészület; de nem kevésbé maga-nak a fejedelemlennek, az uralkodóháznak hatalmas érdekében követeli azt, hogy egy magyar hadsereg állítsák elő. Csak az a különös tőle, hogy ő vá-daskodik, jajveszékél akkor, mikor egy törvényja-vaslat terjesztetik elő, melynek egy részében a hon-védségre vonatkozó részében már is egy tetemes nemzeti hadseregtestület állítatik elő; míg e tör-vényjavaslat másik részében úgy, a mint azt én ma-gyarázom, oly dus tartalmu, hogy belőle, ha a nem-zet életképességgel bír, ha van hazafi hűség és ki-tartás fiaiban, nagyharmar okvetlenül ki fogja ma-gát nőni egy teljes magyar nezeti hadsereg. Mind-ezen okok és körülmények megfontolása és mér-le-gése után én azt gondolom, hogy mint a nemzet jövője, épen úgy az uralkodó háznak dicsősége leginkább meg fog óvatni azáltal, ha a t. ház ezen törvényjavaslatot tanácskozmányai alapján elfoga-dja. (Helyeslés jobbról.)

Hivatkozás tettezt itt a külföldre is. — Ott van a nagy Németország, mert nem Poroszország az többé, hanem Németország! A ki tudja, mi törté-ni Olaszországban, lehetetlen előre nem látnia, hogy az, a mit 1866-ban megkezdett a porosz, folytatni fogja és nem sokára be is végzendő épen úgy, a mint folytatta és bevégezte 1859. után Olaszország unificációját. Közel az idő, a hol az egész német nemzet egyesülni fog. — Itt van más oldalról az északi koloss, azon óriási hatalom, a melynek megszületésére, a mint már sokszor em-lítettem, az osztrák politika oly kimondhatatlan so-ka-t, a legtöbbet contribuált, s a melyet 1849-ben a magyar nemzet elnyomására, de mondhatni, saját veszedelmére is az országra hozott.

Figyelemreméltó még ezen irányzat és törekvés, mely magában az osztrák birodalom német tartományában, nem értem itt, midőn az osztrák birodalomról szövelek, Magyarországot, hanem egyedül a lajhántul országok komplexumát napról-napra határozottabban üti fel magát a színre. Nem fenyegetőznek-e Auszria németjei azzal, hogy az

esetre, ha nem lehetnek továbbá urai Magyaror-szágnak, ha nem küldhetik oda fiaikat tiszteknek és tisztviselőnek, ha nem zsákmányolhatják ki or-szágnak, úgy mint ezt eddig tették, úgy inkább átszakadnak a nagy német Vaterlandba. Mindennek nemcsak symptomait, tanúságát is volt ép e napok-ban szerencsénk a bécsi hírlapudósításokból kiol-vashatni. De végre nem szabad ignorálni azon han-gulatot sem, mely e teremben nem egyszer szinte lázító köntösből nyilatkozott, a nemzeti kérdés megoldatásának sürgetését véve ürligylt. (Halljuk!)

Én is kimondom, hogy adjunk meg mindent a nemzetiségeknek, a mi összefér államisággal és nemzeti létünkkel; de más oldalról azt nyilvání-tom, hogy e hazában csak egy politikai nemzet van, és ennek neve ép úgy mint a hazáé is: magyar!

És midőn oly törekvéseket látunk meg ma is, mint ama szerencsétlen működés, mely 1848-ban mind öket magukat, e nemzetiségeket, mind pedig az egész nemzetet leirhatlan szenvedések örvényébe sodrta, újra megkezdeni, noha épen ő az azok, kik e miatt oly keservesen lakoltak.

E nemzetiségek képviselői közül meg ma is néhányan nyilant, határozottan merészkik e terem-ben követelni a magyarhoni románok, a szerbek szá-mára a nemzet címét és oly autonómiát és függet-len állást, sőt még területi elkülönítést is, mi csak is hazánk szétdarabolásával eszközölhető. — Bizva, tá-maszkodva az északi óriás pártfogolásában, nyilant fenyegetnek bennünket a minapi harez ismétlésével; egyaránt veszélyeztetik állam-területi egységünket, mint nemzeti létünket is. Elkerülhetlen szükség te-hát, hogy készülődjünk, fegyverkezzünk. Kell, hogy a nemzet karddal is bírjon, hogy a népnek, ha ne-talan az igazság szava erkölcsi sulya nem tudná el-némítani és megtörni a veszedelmes törekvéseket, le-gyen fegyveres hatalom is rendelkezésre, melyvel megvéddesse családját, megsértett becsületét, anyagi mint erkölcsi létét. (Helyeslés.)

Ki akar közülünk ártani, gátat vetni Oláh-or-szág, vagy helyesebben ma már Románia és Szerbia kifejlődésének, consolidációjának. — (Felkiáltások bal-ról: a dologra! jobbról: halljuk!) Talán a magyar kormány? Hisz ez csak az utóbbi napokban tagadhat-lan jelét adó meleg sympathiájának, melyvel visel-tetik az alduai tartományok irányában. — Vagy tán a magyar nemzet? Kérdem, melyik része; pártja parlamentünknek nem kívánna azt, hogy Szerbia és Románia mielőbb consolidálja magát, hogy erős és boldog legyen? Ki az közülünk, ki undorral ne fo-gadta volna hírt ama rettenetes merényletnek, mely nemrég Belgrádban történt? — Ki az, ki nem sajná-lkozik azon, hogy Romániában egy-egy miniszteri-um alig bírja magát egy hónapig fenntartani, egy miniszter-crisis a másikat követi és a románok a he-lyett, hogy saját belügyeiket rendeznék, földjük gaz-dagságát kifejték az őket is fenyegető vész ellen felkészülnének, most is még Magyarországgal ellen tor-zsalkodnak és territorialis acquisitiókat után sóvárognak. (Felkiáltások balról: Nem igaz!) Én igenis szeret-ném Magyarországot jövőjének támaszá, biztosítékát egy részben Románia és Szerbia hatalmas kifejlődé-sében és a román és szerb nemzetekkel testvéries szövetségben keresni, már csak azért is, mert hiszem, ha erős állandó lesz Románia és Szerbia szomszéd-ságunkban, a mi országunkban lakó román és szerb polgártársaink is meg fognak valahára nyugodni és nem fognak okoskodni.

Hisz van nekünk immár Magyarországon kívül derék nemzeti életünk boldog, és dicső hazánk, mit bántunk, zaklassuk tovább is magyar testvéreinket? Mit veszélyeztetünk existenciájukat? mit kényszerít-sük, miért hívjuk ki őket ismét élethalálharcra? mely harc? — hiszek istenben — okvetlenül csak azok gyalázatával és lakolással végződnek, kik még most is készek lennének ismételni azon iszonyú munkát, melyet inkább örök feledékenységbe kellene rejtjen, Mert valamin sem az orosznak, sem a németnek egy arasznyi tért nem engedhetünk a birodalomból, úgy hazánkban csak egy talpalattnyi földet sem fog-laland el, míg csakegy magyar fiend, sem román, sem szerb, tehát épen úgy, mint ezer év előtt, midőn beekelték elődeink magukat Európa ezen kellő közé-pébe és meghódították az országot, sőt még inkább most, midőn két nagy nemzeti elem consolidálta, kifejtette magát, midőn itt beekelve találjuk magunkat és két oldalról is fenyegetve, nem csupán hadi és fegyveres támadást követelő fenyegetések, de erkölcsi sulya ál-tal azon két nagyhatalommal, a német és oroszok: kérdem, vajjon ezen mostan de facto fennálló vérend-zszerrel, ezen mostani hadsereggel, egy a legnagyobb veszély, a legnagyobb szerencsétlenség nélkül elbe-merhetünk járulni azon európai rázkodtatásnak, mely-nek elsőléptén állunk és melyre nézve nem kell jó-s tehettség, hogy annak sebes közeldését mindenki ész-revehesse. Az mondatik itt, hogy 800 ezer ember közül 330 ezer magyar embert adunk a kormány-nak a fejedelemlennek korlátlan rendelkezése alá; még apostrophálva is volt ezen mondas ával, hogy „oda-áldozzuk gyermekeinket.“ (Halljuk!)

De kérdem én, hogy mi a létszáma mai nap a hadseregnek? Körülbelül 800 ezer emberből áll a mai nap az osztrák hadseregnek és miként hiteles kimutatá-sokból tudom, még ez év januáriusában is mintegy 300,000 magyar ember állott az osztrák császári hadi szolgálatban, és még a mai napon 219 ezer ember szolgál csupán a magyar ezredében és azonkívül 40 egyenlően egy más idegen csapatokban, az ugynevezett techniciá testületekben, noha a közlebbi hónapokban mintegy 28 ezer bocsátottat el végképp. Tehát taga-dom ünnepélyesen, hogy ezen 800,000 szám által valami lényeges őreghitése történne a véradónak és a hadi létszámnak. (Helyeslés.)

Még csak egy pár szót kívánok mondani. (Hall-juk! Halljuk!)

Ezen törvényjavaslat negyedik szakasza: skele-tonja és lényege az egész új vérendszernék; ez szabályozza azt mennyi ideig szolgál és tartozik szol-gálni a védőkötelességgel bíró egyén active a zászló alatt, meddig tartalekban, és meddig a honvéd-ségben. Három évre van szabva a zászló alatti szol-gálat, 7 évre a tartalék, 2 évre a honvédség. — Ösz-szehasonlítottam én is ezt az Európában divatozó vérendszerekkel és különösen azzal, a mely most mintál szolgál majdnem minden ily átalakulásnál, a porosz rendszer szerint, mely 1815. után jött lét-re, az állandó szolgálata a zászló alatt 5 évre volt szabályozva, és 14 évre a honvédség, vagyis a Land-wehr, két-két kiállításban, 1-tes mid 2-tes Aufgebot. — Ezen rendszer megváltozott 48-ban. Ekkor három évre vétették fel a zászló alatti szolgálat, 4 évre a tartalék, és 8 évre két külön felosztásban a hon-védség.

Vége az utolsó korszakban a rendszer ismét módosult, és úgy a mint az most áll, három évig köteles minden porosz honpolgár a zászló alatt szol-gálni, 4 évig a tartalékban és 5 évig Landwehrben, vagyis honvédségben. E szerint végzámaira nézve a porosz rendszer ugyanaz, mint a mely ezen törvény-javaslatban előterjesztetik.

Kétségen túl véghetetlenül előnyösebb lett vol-na mind pénzügyi tekintetben, mind pedig saját nemzeti követelményeink folytán, ha mi is úgy sa-bályozhatnánk ezen rendszert, mint Poroszországban, ha t. i. az állandó hadseregebeni szolgálat idejét ki-sebbitük, a honvédség tartamát pedig gyarapíthatnók.

De itt nemcsak azzal kell hasonlítottat tenni, mi más teljesen független, önálló, nemcsak multtal, de nagy jelenlét bíró nemzetnél divatozik, hanem azzal is, hogyan állunk e tekintetben az utolsó iszo-nyu 18 év alatt? és mi volt azon teher, azon véra-dó, 48 előtt is? 1848. előtt az utolsó időben 8 évre volt szabva a katonakötelesség, pár évvel aze-lőtt pedig 12 évre, úgy hogy a katoná 8—12 évig volt elszakadva hazájától és elvonva a polgári életől.

Ezzel kell összehasonlítani a mostani javasla-tot. De e javaslat a hasonlatot kiállja még azzal is; mit a tavalyi országgyűlés határozott az ideiglenes újoncz állításra nézve; mert kétségen kívüli az, hogy a három esztendői zászló alatt állás véghetetlenül nagy könnyebbség; mert midőn a tartalékba bocsát-tatik, a tartalékban teljesen élvezheti ismét polgári jogait és szabadságát, megősiülhet minden korláto-zás nélkül, és polgári hatalom és polgári törvények alá jut, úgy hogy még e tekintetben véghetetlenül előnyösnek mutatkozik előttem ezen törv. javaslat, hasonlítva ahhoz, a mint a katonai kötelesség a multban állt.

Hivatkozás történt az előttem szóló által más nemzetek történetére is. Visszattem ekké a római történetre is, Tiberiust is felhozá a Grachusokkal kezdé meg szónoklatát. De igen csatlakozik az, ki azt gondolja, hogy a Caesarok, rontották meg Rómát. A Caesarok, Tiberiusok és Nerók következményei, ter-ményei voltak azon romlottságnak, melyről Goldsmith, a jeles angol történész azt mondja, hogy annyira súlydott a frankusok korszaka után a római nemzet, és különösen a római senatus, hogy ott minden be-csületnek, minden hazafiságnak fogalma számúve volt, és egyedül csak az egoismus, az egymás iránti agyarkodás és frigség, egymás iránti denuntiálás uralkodott, és ez idézte elő Róma pusztulását. (He-lyeslés a középben, mozgás a balon.)

Megmondja azt Montesquieu is a „La Déca-dance des Romains“ című munkájában, szerinte „Quand Sulla a voulu rendre la liberté á Rome, elle ne sut plus la recevoir.“ (Midőn Sulla megkínálta Róma polgárait a szabadsággal, Róma nem volt ké-pes többé azt elfogadni.)

Tehát kérdem, szabad-e, illő-e nekünk nemze-tünk állapotát ugyanazonosnak festeni Róma akkori romlottságával. Nemzetünk, mely 18 évi iszonyatos sanyargatás után, a kintadról alig létszálla már is oly tevékenységet bírt a közelet minden ágazatá-ban kifejteti, mint a minőt csak vak nem bír meg-látni; azon nemzet, melynek már 1861-ben, midőn Deák Ferencz hazánkba világhírű jeles felirati javas-latát terjesztette elő, egész Európa örömmel üdvö-zölte felámadását, és a melyről épen azon „Times“, melyre Madarász József képviselő-társunk hivatko-zott, azt írta akkoriban „a magyar nemzetnek nincs szüksége más népek utánzására, nincs szüksége sem a francia forradalom követelésére, a mi történel-münk elsajátítására; van ezen nemzetnek dicső törté-nélmé, van nagy jellemé és egy oly vezére, mint Deák Ferencz, kiben méltán bizhatik, s kitől méltán várhatja ügyének szerencsés fordulatát és szerencsés bevégeztését.“

Tekintsünk nemzetünk jelen legislatívóját, azon jeles szónoklatokat, melyeket itten csak egy év lefo-lyása alatt is már hallottam, szép sorát azon derék statusférfiaknak, kik mind a jobb, mind a balolda-lon naponként tanúságát adják nemcsak hő és tisz-ta hazafiságuknak, de egyszersmind rendkívüli legis-latív és kormányzási tehetségüknek is, azon nem-zet, mely csak nemrég egy új nehéz próbát állott ki, nem hagyta magát elesébbíteni a babonát terjesztők mocsárjaiba; azon nemzet, mely észleli már ma és kezdi a multat tanulmányozni, sőt a mely a multat, már-már ismeri és felfogja; és épen azért foga-dott el egy oly politikát, a ház többségének poli-tikáját, mert ismeri a multat, mert tudja, hogy nem csak az idegen hatalomnak, hanem saját leg-ünnepltebbjei mulasztásainak és hibáinak is kell tulajdonítania a szerencsétlenséget: ezen nemzet, mon-dom, nemcsak hogy nem fog elveszni, hanem egy szerencsés, egy dicső jövőndő elé siet és egy új, egy második ezredéves lét küszöbén lépett át. (Tetszés.)

És midőn én ezen talpalatra léptem, melyen állva ma is iparkodom csekély tehetségeimmel a nemzet új életének megerősítésére közreműködni, midőn e nemzetnek az uralkodó-házzal kibékülését, mely az 1867. június 8-án történt koronázás által nyerte meg ünnepélyes szentestését, magamévá tet-tem, erre azon komoly, de minden esetre elhatáro-zott meggyőződés is bira, hogy nem csupán az aus-triai ház, vagy is inkább annak oly roz és veszedel-mes tanácsadó, kik a fejedelmet környezték, okoz-ták, de magunk is és nemzetünk minden osztályai is, az átszenvetett szerencsétlenségeket. Mert ha én azon hitben volnék, hogy csakis Austria, csakis az uralkodó-ház volt oka minden rémitő bajoknak: vagy soha ez országba vissza nem jöttem volna, vagy so-ha a fejedellel ki nem tudtam volna békülni; de épen azért, mert tudom, hogy magunk is voltunk okozói a szerencsétlenségnek, mert különösen azon egyén, kinek nevére és dicsőítésére az előttem szóló zárbeszédében ismét hivatkoztam, azon egyén még ma is felelősséggel tartozik mindazért, hogy 18 éven át künn a nemzet dicsőségével, a nemzet drága élet-vérért szerzett hitellel mit cselekedett, és hogy mi-ként gazdálkodott. (Helyeslés.)

Ezen azért meghajlok inkább áhítattal az isteni gondviselés előtt is, nehogy átkot szórjak arra, a mi 1867-ben történt; hálát adok az Istennek, ál-dást mondok nemzetemre, áldást ezen legislatiora és kívánom ezen utolsó szavamban, hogy épen úgy, mint hazafiság, jó akarat és a politikai exigenciák nak számbavételével tervezé, készítse el és tevé le a tárgyalás alatt lévő törvényjavaslatot a ház asztalá-ra: épen úgy ebből fejlődjék és virágozzék fel a nem-zetnek hatalma, boldogsága és dicsősége! (Éljen!)